

Revista
per a
la Divulgació
i la Cultura

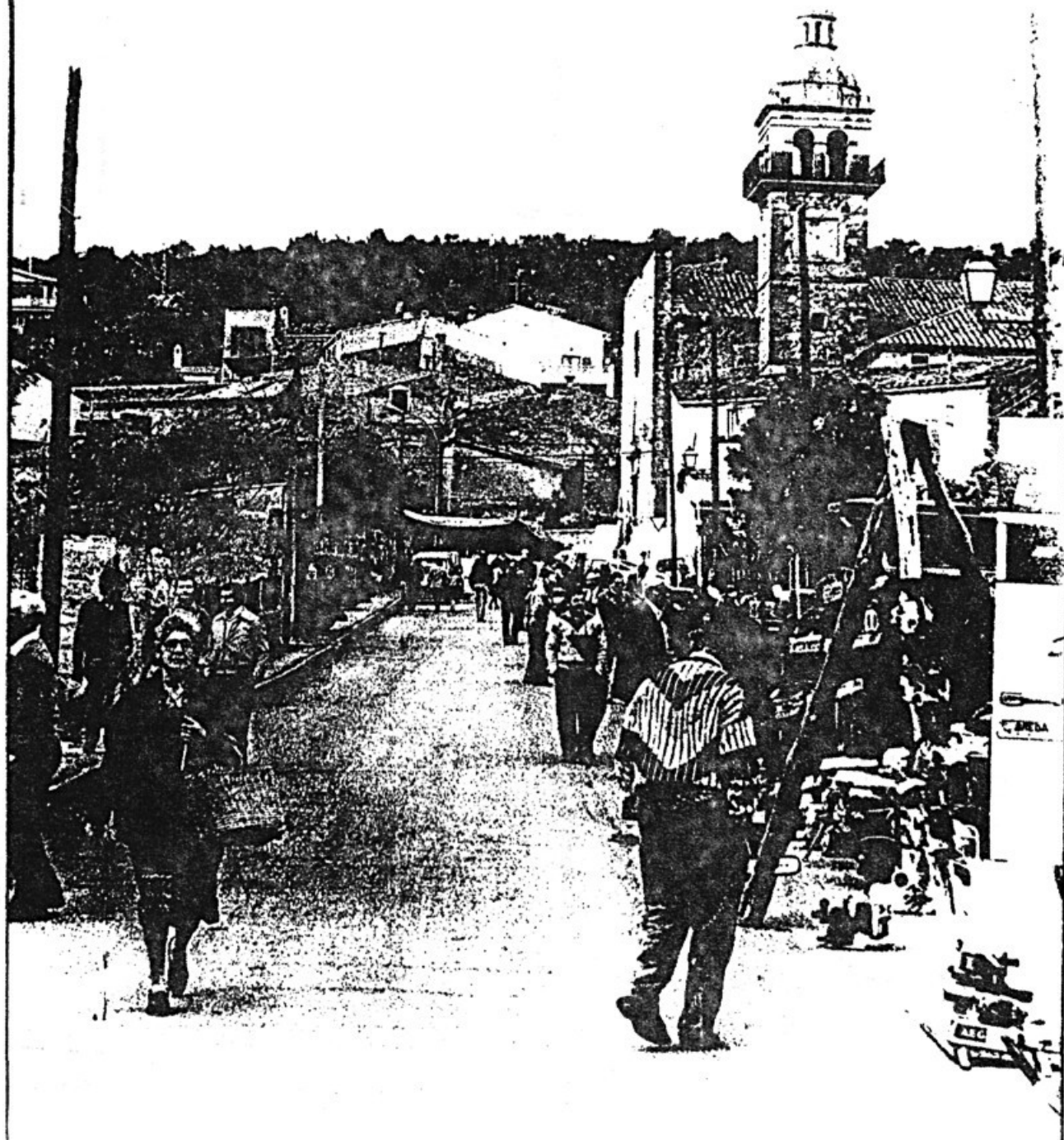
2ª ÈPOCA

SANTA EUGÈNIA

Nº 23. 10 DE MAIG DE 1.987. D.L. PM 625/83

LES FIRES...

EDITORIAL ●●●

"LES REALITATS, ARA..."

Aquest era el títol d'un editorial dedicat al Club de Futbol taujà, fa cosa d'un any, i el presentavem com "una realitat, ara...", i va quedar-nos al tinter, per una millor ocasió, que és aquesta, el treure a rotlo la "realitat" de la Fira.

Deiem del futbol que si haviem d'esperar poder presentat el club com una realitat perfecte, mai ho podríem fer; igualment ho podem dir de la Fira.

La Fira, nascuda no fa molts d'anys, innegablement és una realitat. Aquest, com a primer punt, és innegable. La Fira sense el públic, no seria tal; però el públic tot sol, no es reuneix perquè sí; Tots aquests anys de Fira, son el resultat d'uns esforços, de moltes d'hores i viatges fets ençà i enllà, perquè es pogués dur a terme la Fira una any rera l'altre.

Per reconèixer una realitat, és necessari, oblidar totes les coses circumstancials, que mos fan tenir una visió personalista; és a dir, que si té defectes una fira, i sols volem veure els defectes, no veurem el fet més important que és la realitat.

La Fira no la mateixa que començà, però no ha estat voluntat pròpia el que la canviada, ha estat l'exterior. ¿Quantes de fires agrícoles i ramaderes hi havia a Mallorca, quan aquí es va fer la primera?.

Hem de ser humils i reconèixer que, quan néixen fires a pobles més grans, els expositors i comerciants, van allà on és possible vendre més perquè és més gran.

Santa Eugènia pot tenir un poder de convocatòria de, suposem, 5000 persones; així Muro o Sta.Margalida, tendran un poder teòric de convocatòria de 40.000 persones. Els "fireros", ho tenen molt clar; i si la fira d'enguany ha estat un poc més minvada de maquinària(al matí), podem veure d'on vé el motiu més gros. És una altra conseqüència d'esser un poble petit, com també ho editorialitzavem quan hi hagué freqüents canvis de metge al poble.

El poble ja estima la Fira com a seva, però si un dia ha d'aixecar veles, serà una cosa més en que la demografia limitada mos juga una mala passada. En una organització com una fira hi pot haver errades, incompreensions, oblits, etc.etc., però donam per més bò l'inconvenient demogràfic i la competència, deixant de si lleal o no,(son més grans, i ja està).

S'hauran de cercar sortides, o per dur els firers aquí, o per variar l'orientació de la fira, s'haurà de seguir treballant dur, perquè la fira no mos fugi, que al poble li sabria greu que desaparegués.

No volíem filosofar sobre les circumstàncies de la Fira, sino simplement, presentar-la con a una de "les realitats, ara..."

LA REDACCIO

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA INVIACIÓ I LA CULTURA

I N D E X

1. Editorial
2. Index / Cartes
3. Carta Cristiana
4. Noticiari
5. Personatges: G.Maura
6. Vida entre dos / Demografia
7. Història 1.808
8. Enquesta i Calendari Eleccions.
9. XXV Aniv.Obra.Cultural
- 10-11. Normalització lingüística
12. Cultura Popular
- 13-14. Entrevista: Toni Bibiloni
16. Glosadors i poetes
17. Sports.C.D.F.Sta.EUGENIA
- 18-19. Testimonis:Maximilià Kolbe
20. Llibres
21. Pintura: M.Barceló
22. Església: AMADIP?
24. Pàgina infantil
- 25-26. Ecologia: Voltor/Cabrera
- 27-28. Pag.Sanitària."Sang alta"
29. Els nostres pobles: Muro.
31. Cuina
32. Música/Teatre
33. Passatemps.....

ELS ARTICLES PUBLICATS EN AQUESTA
"Revista", EXPRESSEN UNICAMENT L'OPINIÓ
DEL SEUS AUTORS.

HAN PET AQUEST NÚMERO:

Nadal Trías Qrell
Catalina Parets Amengual
Sebastiana Sastre Coll
Mª Eugènia Pou Mulet
Mª Pilar Bascuñana Bibiloni
Mateu Crespí Perelló
Gabriel Lladó Riutort
Maria Bibiloni Mulet
Francesc Casellas Fiol
Toni Canyelles Vich
Xavier Bascuñana Coll
Mª Magdalena Perelló Bibiloni
Marilena Perelló Ferrer
Toni Arbona Ramón
Pere Perelló Ferrer
Jaume Riutort Crespí
Maria Magdalena Crespí.

Fotografia:
Mateu Angel Cañellas Mariano.

Revista

"SANTA EUGENIA"

Revista Local per la Difusió y la
cultura.Dep.Leg. PM 625/83.

Redacció i Administració en Carrer
José Antonio, 12. tel 62 02 60

07142 - Santa Eugènia (Mallorca).

Edita i imprèn en multicopista a la
Parròquia de Santa Eugènia.Mallorca.

C A R T E S

Sr.Director:

M'agradaria publicàs aquesta carta d'uns fets molt especials que crec
que no més passen aquí; els fets son els següents:

La candidatura dels "Independents Progressistes" tenia com a condició
per a poder presentar candidatura la de presentar un tant per cent de firmes,
les quals aquí equivalien a quinze, que es varen conseguir molt fàcilment,
fora cap casta de problema: els quinze censats varen recolzar la candidatura,
varen donar -fora cap casta de pressió-, el seu nom i llinatges amb el nº
del DNI i firmat.

Llavors un representant del grup II.PP. va anar a l'Ajuntament a presentar
les firmes, i la Sra.Secretària va negar a posar el segell del registre alegant
que aquelles firmes podien esser manipulades, és a dir, falsificació,
i va dir que els quinze interessats, se personassin a l'Ajuntament a justificar
que no hi havia falsificació, que eren ells els que havien firmat.

Nosaltres nos demanam quan el Govern Central vol canviar una llei, que
ha de recollir 500.000 firmes, no crec que aquest mig milió de persones se
presentin a La Moncloa a justificar-se. Ni quan es recullen firmes per
protestar per una campanya, els milers de persones que firmen se personin
per justificar la firma.

Una altra cosa vull dir: si la Sra.Secretària no creu l'autenticitat
de les firmes que obri una investigació, i si troba qualque anomalia, després
que presenti una querella, però que no nos faci sa punyeta a nosaltres, els
II.PP., ni a les quinze persones que voluntariament varen firmar, i que després
han tengut que passar per l'Ajuntament amb els seus corresponents perjudicis
laborals.

Molt atentament:

Vicenç Amengual Canyelles.

SANTA EUGENIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIFUSIÓ I LA CULTURA

CARTA CRISTIANA

Nº 23

ALS CRISTIANS I

PERSONES DE BONA VOLUNTAT
DE "SANTA EUGÈNIA".

Estimats amics:

No hi ha cap dubte de que l'Església no viu un temps triomfal, -com fa 50 anys-; i ara que és més un temps de repensar, revisar, i "sufrir" la crisi de la transformació, en un retorn cap a una fe més neta, més simple, i més conforme a l'Evangeli, les satisfaccions humanes que donen els fets d'església, son poques. No és temps de satisfaccions.

He fet aquesta introducció, simplement per expressar una satisfacció, no sé si humana o no, per la passada Setmana Santa. A tots mos agrada que allò que feim mos surti bé, i que agradi a tots els participants.

Actualment al capellà li toca prendre part en actes de tota casta, més tradicionals o més moderns, segons el personal, i de tots aquests, els tradicionals son els més perjudicats i mal vists. Els actes de la Setmana Santa son tradicionals, però és poden fer amb esperit jove, o més senzill, i això és lo que hem intentat fer.

Una assistència més numerosa no seria de per sí un motiu de satisfacció, però ho és perquè ha anat acompanyada d'una major participació, i les funcions i processons han estat revestides d'un SILENCI impresionant.

Aquí volia arribar, a aquest silenci. El fet de que enguany es tornassin reintegrar les "caperutxes" a la processó del Dijous Sant, fou un element que donà serietat i silenci a la Processó. Es un punt a favor dels joves que dugueren a terme aquesta iniciativa; i si segueixen per aquest camí, tendran el meu recolzament, encara que sigui en restaurar coses tradicionals, que a simple vista s'haurien de llevar, si ha de ser en bé de tots.

Però no sols els joves, sino tothom que hi prengué part tengué el seu mèrit, i no tenc cap inconvenient en expressar publicament la meva satisfacció per la Setmana Santa d'enguany. Satisfacció i enhorabona per a tots!

■ Nadal Trías Orell

5 d'abril FIRA AGRICOLA I RAMADERA

Tengué lloc l'anual Fira. El sol no acabava de sortir, però la gent acudí com tots els anys. El bull de la gent de 12 a 2 va ser el mateix de sempre, hi hauria poca maquinària, però la resta, sobretot cossiols i plantes, a més de les vellaneres, trinxaters, etc.etc. Tengué lloc també la mostra de bestiar, i l'horabaixa la festa musical ben animada per una bona orquestra de 18 músics, fins que la gent, se'n anava pel fred que feia...

10 d'abril: EXCURSIO DE LA 3ª EDAT

L'Associació de la Tercera Edat, realitza una excursió més, on es visitaren a Ciutat el Muesu de Mallorca i el Museu de l'Almudaina; dinaren a Vall demossa (a Son Moragues), visitaren la Cartoixa, i de tornada passaren pel Ram. Aquesta sortida està enquadrada dins lo que s'enomenen "Visites Culturals de la 3ª Edat".

12-19 abril: SETMANA SANTA

Principalment de la Setmana Santa hem de senayalar com a notícia la Processó del Dijous Sant, on es tornaren incorporar les "caperutxes" i el Bon Jesús amb la Creu, que feia quatre anys que no sortien. Hi hagué gran serietat i silenci.

26 d'abril: DIA DE L'ANGEL

Enguany que els santamariers no acudiren a l'Ermita de Son Seguí perquè tenien Fira, els taurans hi pujaren com sempre, sobre tot la gent jove hi era tota, a celebrar el "Pa-en-caritat-" de Pasqua.

1 de maig POC AMBIENT PRE-ELECTORAL

Encara no ha fet acte de presència l'entusiasme de la pre-campanya electoral. No hi ha molt de truí, però se treballa en silenci. En la pròxima revista, abans de les eleccions, ja vos podrem dir coses més concretes. Recordam a les diferents candidatures que la Revista SANTA EUGENIA els hi ofereix una pàgina a cada una, per a presentar el propi programa. El material ha d'estar en el nostre poder ja el dia 28 de maig.

5 de maig PRESENTACIO LLIBRE PRESIDENT CAÑELLAS

Al local social de la 3ª Edat de Santa Eugènia, tengué lloc a les 21 h. la presentació del llibre "Autonomia y Sociedad" del que és autor Gabriel Cañellas, President de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, que assistí a tal acte. El recinte resultà insuficient.

8 de maig DONANTS DE SANG

Ja impresa la revista, haurà tengué lloc al Centre Parroquial la donació de sang per part dels numerosos donants locals, a la Germandat de Donants de Sang de la S.S.--

■ R.

GABRIEL MAURA I MONTANER

Gabriel Maura i Montaner, primogènit d'un nombrosa família de la petita classe mitjana mallorquina, va néixer a Palma el 4 de juny de 1.842. De formació autodidacta, als vint-i-tres anys perdé el seu pare, i hagué d'encarregar-se com fill més gran de l'adoberia de pells que aquell regentava al barri de Santa Catalina, La seva dedicació intensiva al negoci el privà del temps lliure necessari per poder escriure amb calma; en compensació li proporcionà de veure els seus germans convertits en figures importants en el camp de la política (Antoni Maura, cap de Govern 1907-1909 / 1918 / 1921 -1922).

Contemporani de Bartomeu Ferrà, Tomàs Forteza, Jeroni Forteza, Josep Tarongí, Ramón Picó i Mateu Obrador, que juntament amb Maura constituïran la "Segona generació de jocfloralistes, amb la qual culminà a Mallorca la Renaixença. Entre 1865 i 1868 publicà poemes en castellà i català a diferents almanacs. El 1868 el seu poema "L'espigolera" guanyà una accèssit als jocs florals de Barcelona.

A finals de 1868 i fins 1875 segueix publicant poemes i articles d'opinió sobretot de temàtica política a diferents almanacs. En aquest període Tomàs Aguiló excercí el seu mestratge sobre Maura; de fet Maura comença a escriure quadres de costums en català; el primer "Un homo a ca-se-va" 1870, li seguiren "Donya Juanita" 1872, "Quatre passes" i "Es Born" 1873, "Ses Casetes" 1874, i "Ja ho és" 1876.

Al llarg període de la restauració, i fins a la seva mort (1907) seguí publicant, escassament, poemes i quadres de costums en català.

Entre 1881 i 1892 Maura no va publicà més que dues narracions inèdites: "Escola pràctica" i "Ses paperines", reputades com les millors.

A partir de 1881 minven les publicacions de Maura degut a que aquest any el seu germà Antoni va iniciar la seva carrera política, i Gabriel li aportà el seu esforç, estotjant gairabé definitivament, la ploma.

El pessimisme que deixa translluir l'obra de Maura, prové de la contemplació de les misèries de la vida, però no té un arrel moral sino estètic.

La producció literària de Maura és molt curta, i no massa atenta als aspectes formals. Els comentaristes destaquen la seva producció en prosa catalana, situant Maura entre els millors escriptors de costums.

Per la meua part vos puc recomanar el conjunt de proses titulat "Aigües forts"; son un document vivíssim de la Ciutat de Mallorca del segle passat

■ Mª Eugènia Pou.

"Els escrits d'aquesta revista sols expressa l'opinió dels seus autors"

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIÓ I LA CULTURA

LA VIDA ENTRE DOS

QUAN EL PÉRDÓ AUGMENTA LA NOSTRA FE EN L'AMOR DE L'ALTRE

Diguem-li mal, o pecat, com volgueu; però certament és una realitat present, que romp l'harmonia del viure o la relació entre persones que s'estimen.

Construir novament aquesta relació, amb el Pare significa abandonar-se als seus braços, tenint la seguretat de que el seu amor mos acull sempre, sense pensar en el fet de l'allunyament nostre. Així un recobra la seguretat de que m'estima. I es fa festa per haver reconstruït la relació.

Igualment, el perdó en la parella i família, mos ha de dur a aquest abandonament. En la seguretat de tu, -home/dona/espòs/esposa/fill-, m'estimes. La paràbola del fill pròdig torna a ser proposició i fita per al nostre perdó diari; En l'ofensa "gran" i en la "petita", diària i insignificant, però que contribueix a que la nostra relació de parella i família es debiliti, es posin barreres, dubti de l'altre per anar de cap al seu perdó. La meua seguretat és ací, en la seguretat de que m'estimes i esperes amb els braços oberts per a dir-me: "fill meu, espòs meu, no ha passat res".

No existeix una relació forta i madura que no passi per la reconciliació. !Perdona'm! I la festa reneix. La relació entre tu i jo es reforça. Torn recobrar la seguretat de que no estaré mai tot sol. La seguretat de que m'estimes m'ajuda a demanar-te perdó. No esper merèixer el teu amor, ni la teua reconciliació. Som perdonat i estimat des del teu amor per mi. Incondicional. Com el del Pare.

A. L.

adaptació de Nadal Trias

DEMOGRAFIA

BAPTISMES: 0

MATRIMONIS:

2-V-1987: MATEU CAÑELLAS VICH AMB STEPHANY TABARINI.

!MOLTS D'ANYS POGUEU VIURE JUNTS!

BODES DE PLATA: 26-IV-1962: GABRIEL RIGO VIDAL AMB AINA COLL CRESPI
1 -V-1962. BARTOMEU SASTRE BOVER AMB CAT. ALOMAR

!QUE POGUEU ARRIBAR A LES D'OR!.

CAÑELLAS.

DEFUNCIONS: 11-IV-87: MIQUEL MULET BIBILONI (78 ANYS)
2 -V-87. CATALINA CRESPI RIGO (90 ANYS)

ADEU, I FINS AL CEL!

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIFUSIÓ I LA CULTURA

HISTÒRIA, 1.808

Aquesta data que obri el nostre departament històric, és molt significativa, ja que suposa l'entrada en el món contemporani. Aquest parell de coses que avui vos contaré, segurament vos farà recordar qualche cosa del vostre passat, o en tot cas qualche cosa que vos han contat, o que heu sentit contar.

L'any 1.808 té importància perquè és el començament de la Guerra de la Independència, provocada, com molts de vosaltres sabeu, perquè en aquell moment, en tot Espanya, no hi havia ningú que volgués el poder.

L'any anterior, 1.807, varen entrar a Espanya tropes franceses amb l'excusa de que anaven a invadir Portugal, i realment lo que feren va esser anar deixant tropes pels llocs més estratègics de la península, i en aquells des d'on seria més fàcil la retirada. Quan el poble espanyol se'n va temer tot d'una s'alçà, és lo que se coneix amb el nom de "Motín de Aranjuez". Va esser un espectacle tràgic, però també humoristic, ja que En Godoy, en aquell moment cap del Govern, assustat perquè ell havia estat el qui concertà l'entrada de les tropes d'En Napoleón, estava, segons una llegenda, amagat dins una estora. Llavors els reis abdiquen (Bayona), primer ho fa Fernando VII, després Carlos IV, qui finalment entrega el poder a Napoleón. Ell, personatge baixet, amb poc pel, i no massa prim, posà en el trono espanyol el seu germà Josep, que va esser conegut com "Pep Botella". Aquest qualificatiu no és realment correcte, ja que segons s'ha dit darrerament ell no bevia, i si ho feia era per acostar-se als espanyols, que tenien fama de bevedors.

Degut a n'aquesta situació els reis espanyols abandonen el país i es dirigeixen a França, on estan tancats al seu castell de Valençay. Tan aviat com es conegut aquest aconeteixement, el poble agafa les armes i s'aixeca contra el nou rei extranger.

Varen esser 5 anys de "batalletes", unes més importants que les altres, però que segurament alguns de nosaltres recordam amb tristor perquè... qui no té un padri, un amic que va anar a la península, o simplement un familiar que aquí a Sta. Eugènia, o a qualche poble veïnat va tenir que lluitar, fins i tot robar, o suar molt per poder viure, en aquells anys que els francesos ens ho prenien tot? Molts son els que per aquesta trista raó ens deixaren.

S'ha dit moltes de vegades que a Pollença, Alcúdia, Artà, i en general per tots els pobles del nord de l'Illa, que la gent s'amagava per les muntanyes, dins coves, i que per poder viure practicaven la pirateria, i el contrabando. Això ens pot servir per donar-mos una idea de la situació en aquells moments de la Guerra de la Independència.

Aquesta guerra va suposar finalment la tornada al poder de la dinastia anterior (Austries), però no va durar massa, ja que l'any 36 es desencadenà la Guerra Civil, i aquesta fou substituïda. Lo més segur és que aquesta darrera guerra que vos he anomenat, el vostre record sigui ja més fresc i present.

■ Marilena Perelló Ferrer.

"CONEIX QUI SON ELS CANDIDATS PER A LES ELECCIONS MUNICIPALS?"

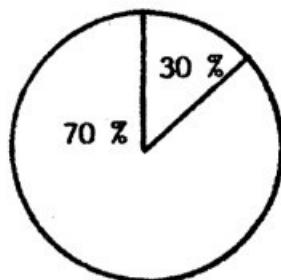
La Redacció de la revista SANTA EUGÈNIA ha escollit aquesta pregunta davant les pròximes eleccions municipals del dia 10 del mes de juny, per tal de conèixer el grau de informació que tenim tots nosaltres sobre les llistes electorals.

La pregunta s'ha feta a un total de 20 persones, que oscilen entre els 18 i 76 anys, el dia 1 de maig de 1987. Els resultats son els següents:

+ Un 70 % (14 persones) de les persones enquestades no sap qui es presenta.

+ Un 30 % (6 persones) de les persones enquestades, no més coneix algun dels candidats.

Graficament queda així:

Com hem vist, aquesta enquesta ens ve a demostrar que la gent taujana sap molt poc ores dels candidats a batle. Confiam que durant el mes que falta per a les eleccions la gent s'informi més.

Jaume Riutort
i Pere Perelló

CALENDARI D'UN TRIPLE PROCÉS ELECTORAL

El procés electoral triple obert a Espanya amb la convocatòria d'eleccions municipals, autonòmiques i al Parlament Europeu se desenvoluparà seguint el següent calendari, tenint en compte les distintes etapes regulades en la Llei Orgànica de Règim Electoral General.

10 d'abril: El Consell de Ministres aprova els Reals Decrets de convocatòria de les eleccions.

15 d'abril: Convocatòria de les eleccions al Parlament Europeu municipals i autonòmiques. Aquests Reals Decrets es publiquen en el B.O.E.

24 d'abril: Finalitza el plaç de 10 dies per la formació i comunicació a la junta electoral competent de les coalicions formades per les forces polítiques.

29 d'abril: S'obrí el plaç per la presentació de candidatures. Les candidatures es presenten davant aquest òrgans, segons la llei, entre el quinze i el vigsim dia posteriors a la convocatòria.

4 de maig: Acaba el plaç per la presentació de candidatures davant les Junes Electorals.

11 de maig: Les Junes Electorals proclamen les candidatures. A partir de la proclamació, qualsevol candidat exclut i els representants de les candidatures proclamades, o que la seva proclamació hagués estat denegada, disposen d'un plaç de dos dies per interposar recurs contra els acords de proclamació de les Junes Electorals.

22 de maig: S'inicia oficialment la campanya electoral, trentavuit dies després de la convocatòria de les eleccions.

SANTA EUGÈNIA

(segueix a la pl. 20)

Aniversari de l'Obra Cultural Balear

21 del 12 de 1.962. Es constitueix la societat civil OBRA CULTURAL BALEAR per "impulsar i fomentar els estudis literaris, històrics i lingüístics, la celebració de concursos per premiar obres literàries i artístiques, subvencionar llur aplicació o edició, i qualsevol altres activitats anàlogues o concordants, relacionades amb les formes d'expressió autòctones a les Illes Balears" (art. 1 dels Estatuts de l'O.C.B.).

Un quart de segle després, el XXV aniversari anirà més enllà d'un conjunt d'actes commemoratius. Segons Ignasi Ribas, president de l'O.C.B., l'any 1.987 serà un marc d'actuació per a una campanya adreçada al futur, on es potenciarà l'activitat de l'entitat i s'encetaran noves iniciatives culturals. "L'objectiu bàsic d'aquesta campanya és el de popularitzar la institució i augmentar la participació activa dels socis. Es tracta de convertir l'O.C.B. en una referència per a tots els àmbits illencs interessats per la cultura, la llengua i la reconstrucció nacional del país".

Algunes de les activitats, que es desenvoluparan durant aquest any, ja s'han concretat: la publicació d'un llibre que recollirà les activitats més importants dutes a terme durant els vint-i-cinc anys, una exposició de l'entitat "l'Obra Cultural Balear: Història i futur", que farà un balanç exhaustiu del que ha representat la institució al llarg de la seva història dins la societat illenca, i una exposició del "Llibre per a l'ensenyament en català", amb textos destinats a pre-escolar, EGB, BUP, FP i COU.

D'altra banda, cal destacar la creació d'un logotip especial per al XXV Aniversari, que serà obra de l'escultor valencià, Andreu Alfaro. Aquest logotip es reconvertirà en l'objecte

que serà destinat a la institució dels Premis Anuals de l'O.C.B., els quals valoraran aquelles iniciatives que es destaquin en favor de la llengua i cultura de les Illes Balears. Es tindran en compte les tasques, tant individuals com col·lectives, que lluitin per la dinamització cultural i per la normalització lingüística. Amb aquest premi es tracta d'omplir un buit que les institucions i els premis convencionals, molt d'ells destinats a l'alta cultura o als treballs literaris, no atenen.

El XXV Aniversari ja està en marxa, però totes les propostes i idees que hi aportin els socis i col·laboradors són ben importants, així com els mitjans per dur-les a terme.

● NOTA DE LA REDACCIO:

La Revista no té cap obligació de mantenir conversa ni correspondència sobre els escrits publicats a les seccions de "Cartes" o "Tribuna". El diàleg s'ha de fer amb els seus autors. Per cert que aquesta vegada no ha sortit la pàgina TRIBUNA perquè no hi havia cap escrit. Especialment és la pàgina dels lectors, a més de que podem admetre col·laboracions a qualsevol altra secció de la Revista.

**Agricultor,
cultive sus proyectos y sus
ahorros en el
Banco de Bilbao**

BANCO DE BILBAO

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIÓ I LA CULTURA

LA NOSTRA LLENGUA

Amb el determinatiu nostra, que indica propietat, assenyalam la llengua que al País Valencià i al País Balear ens vingué des de Catalunya per la reconquesta.

Una llengua, una i gloriosa, que els esdeveniments de la Història ens han volgut dividir i minusvalorar; però que juntament amb el redreçament del nostre Poble la tornam a veure altra vegada constituïda com a llengua de cultura i produint obres en tots els camps del saber.

Convé precisar alguns punts:

El bilingüisme. El nostre Poble de si no és bilingüe: l'han volgut fer bilingüe. No trobarem textos "bilingües" en els nostres arxius i en la codificació de les nostres lleis en els segles XII, XIV i XV. El bilingüisme sol ser fruit d'imposició. Cada poble del món sol tenir una sola llengua per a la seva vida normal; cas de tenir-ne dues o més, ens trobarem normalment que conviuen a un mateix Estat diversos Pobles o que pateixen o han patit una situació colonial.

L'origen de la llengua. És únicament i exclusiva la llengua romànica formada a Catalunya, amb unes poques paraules d'origen divers, mossaràbic, aràbic, etc.; però la nostra llengua, i en general els grans trets de la nostra cultura, tenen el seu origen a Catalunya.

Ramon Muntaner deia a principis del segle XIV que els valencians de la zona d'Alacant, Elx, Oriola "parlen del bell catalanesc del món". Ramon Llull es definia "català de Mallorca".

Totes les teories que contradiuen el fet filològic i històric de la comunitat lingüística i cultural de Catalunya, el País Valencià i el País Balear són una vertadera aberració.

El nom de Països de llengua catalana és un nom modern, però correcte com també admetem el nom recent de Països de llengua "espanyola" o castellana, de llengua anglesa, etc. I fins i tot no es pot dir que és incorrecte el fet de dir al conjunt de les terres ment "Països Catalans", com admetem "Països Hispànics" per al conjunt de països independents que tenen la llengua i cultura que té el seu origen a Espanya.

Admetent el nom de català, castellà ("espanyol"), anglès, etc., com a nom de la llengua i de la literatura, i, en general, de la cultura produïda en el propi àmbit lingüístic, no ens pot estranyar si es diu que Guillelme de Castro o Blasco Ibáñez son escriptors castellans, naturalment nascuts a València. Igualment, Ramon Llull, Ausias March, Bernat Metge, V.W. Querol, Verdaguer, Costa i Llobera són autors que escriuen en llengua catalana o, dit més curt, són escriptors catalans, sense ignorar que nasqueren i són de diferents llocs. El qualificatiu català no sostreu res a valencians i balears; indica únicament la cultura-llengua de valencians i balears que és la mateixa de Catalunya, i d'allí procedent.

El nostre poble mai no s'ha considerat a si mateix com una raça. Tots els vinguts de fora de les nostres terres sempre han estat considerats igual i amb els mateixos drets i deures que els fills de la terra. Ells, amb el dret que tenen de no sentir-se estranys, tenen el deure d'aprendre la nostra llengua i de participar en totes les nostres activitats ciutadanes.

La nostra llengua, com tota llengua viva, es compon de dialectes. No oblidem que és fals pensar que a Catalunya parlin una llengua i que els valencians i balears parlin un dialecte: catalans, valencians i balears parlen al mateix temps llengua i dialecte.

La llengua literària o culta és, com passa a qualsevol llengua, una necessitat per a sobrepassar les formes dialectals. Quan usam la llengua literària o culta escrivim de la mateixa manera balears, valencians

i catalans. No oblidem que en castellà un llibre no es fa en andalus, estremenya o madrilenya, sinó que es fa en la llengua literària castellana, que tots aprenen a les escoles.

PARLEM I ESCRIGUEM COM PERTOQUI

DITS

gros/polze	cast. pulgar
índex	cast. índice
del mig/del cor	cast. medio
anular	cast. anular
petit/xic	cast. meñique

SENTITS

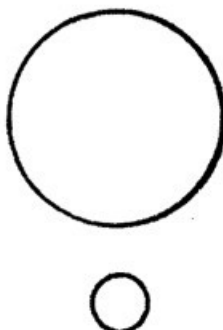
Vista	cast. vista	
tacte	cast. tacto	
olfacte	cast. olfato	
gust	cast. gusto	■ Biel i
oïda	cast. oïdo	Mateu

PELUQUERIA "CATI"

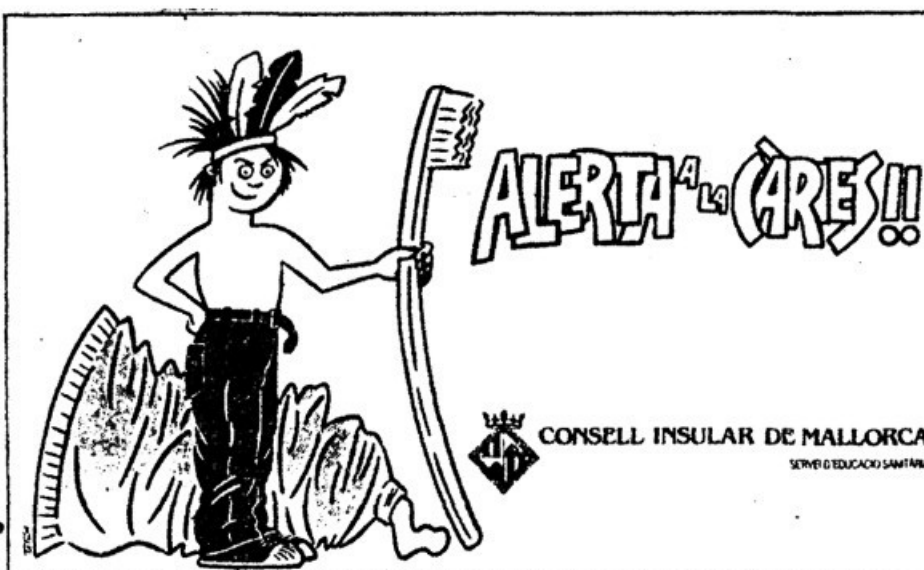
TINTES, PERMANENTES, DEPILACIÓN, MANICURAS, ...

ESPECIALIDAD EN PERMANENTES A PARTIR DE 1.650 ₧

C/ CAMARADA ZAYAS, 20.1ª. TEL. 621076 SANTA EUGÈNIA

"Els escrits d'aquesta revista sols expressen l'opinió dels seus autors"

SANTA EUGÈNIA
REVISTA LOCAL PER A LA ENLLAÇACIÓ I LA CULTURA

Estampes populars**ELS MOLINS DE FELANITX**

ASSOCIACIÓ PREMSA FORANA

COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS

Conselleria d'Educació i Cultura

Un dels elements paisagístics més característics del poble de Felanitx és la "teringa dels molins", una renglera de torres de molí que corona la carena del turó allargassat que tanca el casc urbà per la part de gregal i que, d'acostar-nos a la població pels camins de Campos o Porreres, fa talment l'efecte d'una gentil capçalera que s'arqueja i s'empina cap a xaloc en els lomotoris de la Sitja i el Call. Aquest turó, que avui s'anomena "puig dels molins" era conegut a l'edat mitjana amb el nom més sinistre de "puig dels penjats", car en ell s'hi assentaven les forques on eren ajusticiats els malfactors.

A finals del segle passat, -1899- quan encara funcionaven els molins de vent, si bé sota l'amenaça ja d'un imminent reemplaçament per l'energia de vapor, Salvador Vidal, un felanitxer cultivat, ens transmet un testimoni molt expressiu de la "teringa": "Ran del meu poble, damunt sa cresta d'un putxet anomenat dels molins de sa Teringa, n'hi ha una partida que quasi se toquen: se sent es cruixits o gemecs de s'altre i tots volten i treballen amb un pic com si s'haguessen pactats per fer feina es temps d'una escarada. Si pegam una mirada a aquell puig veurem sa verdor sempre *duradera* de ses figures de moro, sa blancor de ses antenes des molins que ressalten damunt un cel blau i sentireu en es vostre cor com a desig de viure en aquell paisatge..."

Avui, aquesta teringa està integrada per tretze molins, i són encara per llur conjunt i situació els més notoris dels seixanta-nou molins fariners inventariats dins el terme, testimonis muts i desaborats d'una indústria vital pertany dins el procés d'elaboració del producte bàsic de l'alimentació humana.

Dins el casc urbà de Felanitx i l'entorn immediat, s'hi compten actualment uns trenta-set molins i la majoria d'ells són encara habitats. Això no obstant, el seu estat de conservació és en general molt precari ja que els propietaris o arrendadors no s'han preocupat gaire de conservar-los i molt menys de restaurar-los. En els casos de reformes, aquestes han restat molt lluny d'un afany de conservació

del caràcter de les edificacions o de la recerca d'una adaptació funcional sense desfigurar la seva estructura genèrica. Hi ha així mateix algunes excepcions que més aviat es localitzen entre els molins escampats per fora vila.

És curiós però -i providencial- el fet de què, malgrat el menyspreu demostrat per la nostra gent vers els molins, no són gaire els que han estat enderrocats -el del puig de Sant Nicolau, el de Portocolom...- i més tost hem de parlar de degradació progressiva a causa dels elements i l'abandó o bé de l'engoliment per edificacions juxtaposades. Pensem que a la descripció que fa Jeroni Berard del nostre poble l'any 1789, parla només de vint-i-cinc molins -supòs que es refereix sols als de la població- i ara n'hi ha trenta-set.

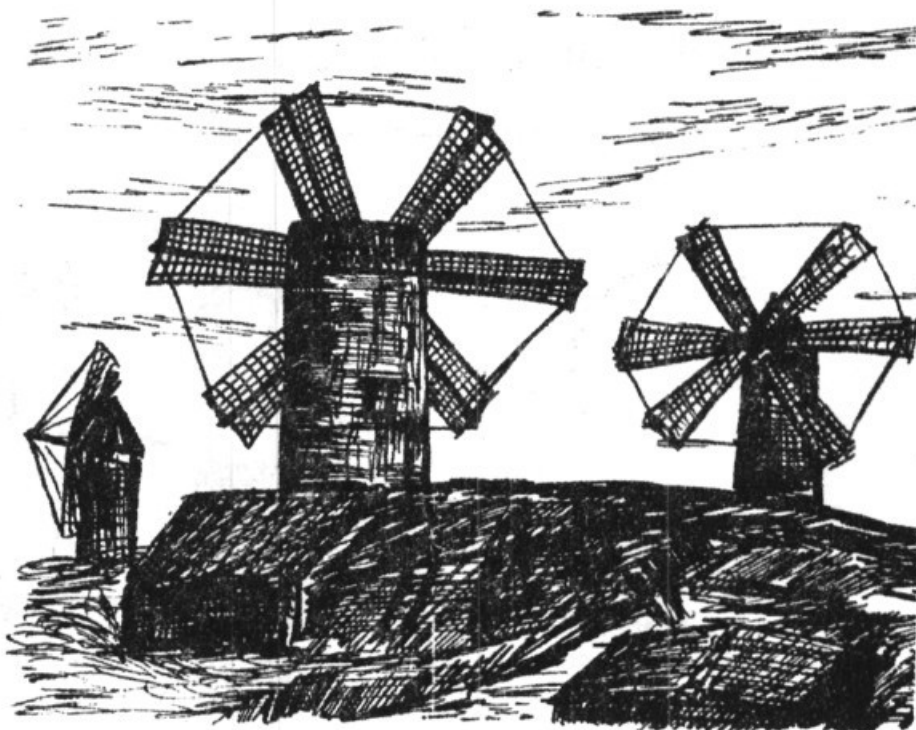
Hom pensa que els molins fariners, al costat d'altres elements arquitectònics que resten de l'antiga activitat camperola illenca -marges, barraques de roter, sínies- haurien de merèixer un tractament de protecció, per part dels organismes autonòmics i els ajuntaments, que possibilités llur conservació per part dels mateixos propietaris,

a fi de què els casos exemplars de restauracions -molí d'En Gaspar, molins de Santa Catalina- no fossin fets insòlits, excepcionals, sinó conseqüència lògica d'una encertada política cultural.

Molts de pobles de Mallorca conserven com Felanitx exemplars ben notables de molins fariners i la seva adaptació a les condicions d'un habitatge actual no és una empresa impossible. S'han mester, això sí, diners i sensibilitat.

Tornant a la narració que ens fa Salvador Vidal, vull transcriure, per acabar aquesta breu consideració entorn als molins, el següent paràgraf: "Si qualche dia desapareixen ses antenes d'aquesta casta de molins, ets *alrededors* dels pobles perdran es seu caràcter, part de sa bellesa i fins i tot sa vida pròpia qu'apar que tenguin: si arriben a quedar ses seves torres totes-soles i abandonades, semblarà que sa pena ha triomfat damunt s'alegria des paisatges posant un cercol de tristot a ses viles i llogarets de Mallorca".

Tomeu Pou
(Setmanari "FELANITX")

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIÓ I LA CULTURA

A M B

ANTONI BIBILONI AMENGUAL

(TONI DE SON MIQUELET)

BIOGRAFIA:

VA NÉIXER A SANTA EUGÈNIA EL DIA 18 DE DECEMBRE DE L'ANY 1902. ANAVA A DOCTRINA CADA VESPRE, I QUAN VA TENIR L'EDAT VA FER D'ESCOLANET COM QUASI TOTS ELS NINS. EL RECTOR EN AQUELL TEMPS ERA DON MATEU COLL.

VA ANAR A ESCOLA FINS ALS 12 ANYS. I LO QUE MÉS LI AGRADAVA ERA PINTAR JA QUE LI ANAVA MOLT BÉ. DESPRÉS SON PARE EL VA POSAR D'AJUDANT D'UN MISSATGE, AL QUE LI VA ENSENYÀ A LLAURAR, ETC...

EL CAP D'UN CERT TEMPS DON JUAN PALOU QUE TENIA UN MAGATZEM A FRAÇA LI VA DIR A SON PARE SI VOLIA QUE ELL ANÀS A FER FEINA ALLÀ ON ESTARIA MÉS BEN PAGAT QUE PER AQUÍ. ELL NO TENIA MOLTES GANES D'ANAR-HI PERÒ SON PARE LI VA DIR QUE MILLOR QUE SE'N ANAS, JA QUE PER AQUÍ NO HI HAVIA RES QUE FER. EL MES D'OCTUBRE PARTIREN CAP A FRANÇA AMB EL FILL DE DON JUAN PALOU, EN MIQUEL.

AMB QUE VON N'ANAREU CAP A FRANÇA?

Varem agafar el vaixell i després el tren cap a França, no vos puc dir el que em va costar, perquè me pagaren el viatge.

CAP A ON ANAREU?

A un poble que estava just a la Frontera alemanya, a l'est de França.

QUINA VA SER LA PRIMERA IMPRESSIO QUE VAREU TENIR QUAN VAREU ESSER ALLA?

Ja vos ho podeu imaginar, allà tot sol sense sebre parlar gens el francès i adames quan vaig arribar allà estava tot plè de neu, i jo que havia deixat Mallorca amb un bon sol.

QUINA FEINA VA SER LA PRIMERA QUE VAREU FER?

Feia feina a un magatzem de fruita; triava sa fruita dolenta. Això durat un mes i mig, perquè després el Sr. Palou va comprar dos magatzems a Rennes (Bretanya), un poble bastant gran d'uns cent mil habitants. Hi anarem molts de mallorquins.

QUE FEIEU QUAN ACABAVEU LA FEINA?

Feia feina de dilluns a diumenge al migdia, i a l'horabaixa no més mos deixaven anar al futbol.

He de dir que mos deixaven fer poques coses, fins i tot no podiem xerrar amb els mallorquins que hi havia treballant en els altres magatzems.

LA FRUITA QUE VENIEU ERA FRANCESA O ERA IMPORTADA?

Era de França i també n'hi havia d'importada de l'extranjer. Nosaltres els mallorquins varem esser els primers que començarem a vendre sa taronja espanyola, que la duiem de València amb el tren. He de dir que dues vegades a l'any, els Palous demanaven que enviassin un sac de 50 kilos d'arròs que amagaven davall les taronjes, ja que era de contrabando.

VAREU VIURE SEMPRE A "RENNES"?

No, jo a l'any 29, me'n vaig anar amb el meu germà Tòfol cap a un poble que es deia "L'Oriente", un poble de 70.000 habitants que té un port de guerra francès, i és uns dels més grossos de la pesca.

COM VAREU VIURE LA GUERRA CIVIL ESPANYOLA?

Estavem a França, però estavem en contacte amb Espanya. El meu germà Tòfol i quasi tots els mallorquins eren franquistes i recuien dobbers per enviar

a Espanya. Però en això hi va haver un poc de lio, perquè els francesos eren republicans.

I JA QUE PARLAM DE GUERRES, COM VAREU PASSAR LA SEGONA GUERRA MUNDIAL?

He de dir que ho passarem malament, ja que el nostre poble tenia aquest port de guerra tan important, i als alemanys els interessava molt apoderar-se d'ell. L'any 42 arribaren al nostre poble poble, on varen construir una base submarina molt grossa. Els alemanys varen estar allà dos anys i mig o tres, i els anglesos cada vespre bombardejaven el poble, per destruir la base submarina, però no la varen arribar a destruir. L'única sortida que varen veure els anglesos per treure els alemanys era cremar el poble, i un vespre varen venir molt d'avions i tiraren bombes, fins que el poble va quedar tot cremat. I nosaltres veient la situació ens varem haver d'anar cap a la pagesia, a cercar una casa on poder viure, fins que varen arribar els americans, que podem dir que varen esser els qui varen salvar als francesos.

I ELS ALEMANYS, VOS DEIEN RES ALS ESPANYOLS?

No, els espanyols estaven bé perquè hi ha un tractat entre França i Espanya que diu que quan hi ha una guerra a França, no tenen dret a "requissonar" ni cotxes ni persones espanyoles i el mateix respecte d'Espanya. Aquesta llei data dels mil vuit cents i pico. Quan els trobava, els hi deia que era espanyol, els hi mostrava els papers i me deixaven passar.

I ara vos contaré una cosa que me va passar amb els americans: Un dia en temps del batre, vaig anar a ca un pagès a cercar llet; el pagès me va dir que no tenia benzina per batre, perquè no en donaven gens. I jo vaig tenir una idea, devora hi havia un campament americà i en vaig anar a cercar un, i li vaig dir que m'acompanyàs a la casa. Allà

tenien un conyac fet dels baixos de la sidra, que és un destil·lat d'alcohol molt fort, i li donarem a tastar un tassò a l'americà, que li va agradar molt, i així com vaig poder li vaig dir "gasolina, gasolina, un litro", i tot d'una va dir que sí, perquè ja anava un poc content. L'americà va anar a cercar un bidò de benzina per un litro d'aquest conyac, i al cap d'una estona varen venir quatre o cinc americans a cercar beguda a canvi dels bidons de benzina. A mitjanit tots anaven mig gats.

I DESPRES DE LA GUERRA QUE FEREU?

Varem tornar a "L'Orient", on el 95 % de les cases estaven esbucades, i varem haver de construir el poble de nou.

QUINA FEINA FEIEU DESPRES DE LA GUERRA, VAREU SEGUIR AMB EL NEGOCI DE LES FRUITES?

No, vaig començar a fer de representant de vins, i anava viatjant per tota França.

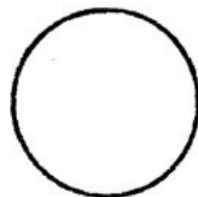
COM VOS VAREN ACCEPTAR ELS FRANCESOS, ACCEPTAVEN BÉ ELS ESPANYOLS?

Sí, com que nosaltres anavem allà per fer la feina que ells no volien fer, com triar fruita... No, però mos acceptaven bé, n'hi ha molts de mallorquins i espanyols per allà.

HI HA MOLTA DIFERÈNCIA ENTRE EL NIVELL ECONÒMIC ENTRE FRANÇA I ESPANYA?

França és un país molt ric, hi ha molts de rius, molta d'aigua. És un país que té molts de recursos, està ben organitzat i a lo millor està més avançat que Espanya, però no hi ha molta diferència.

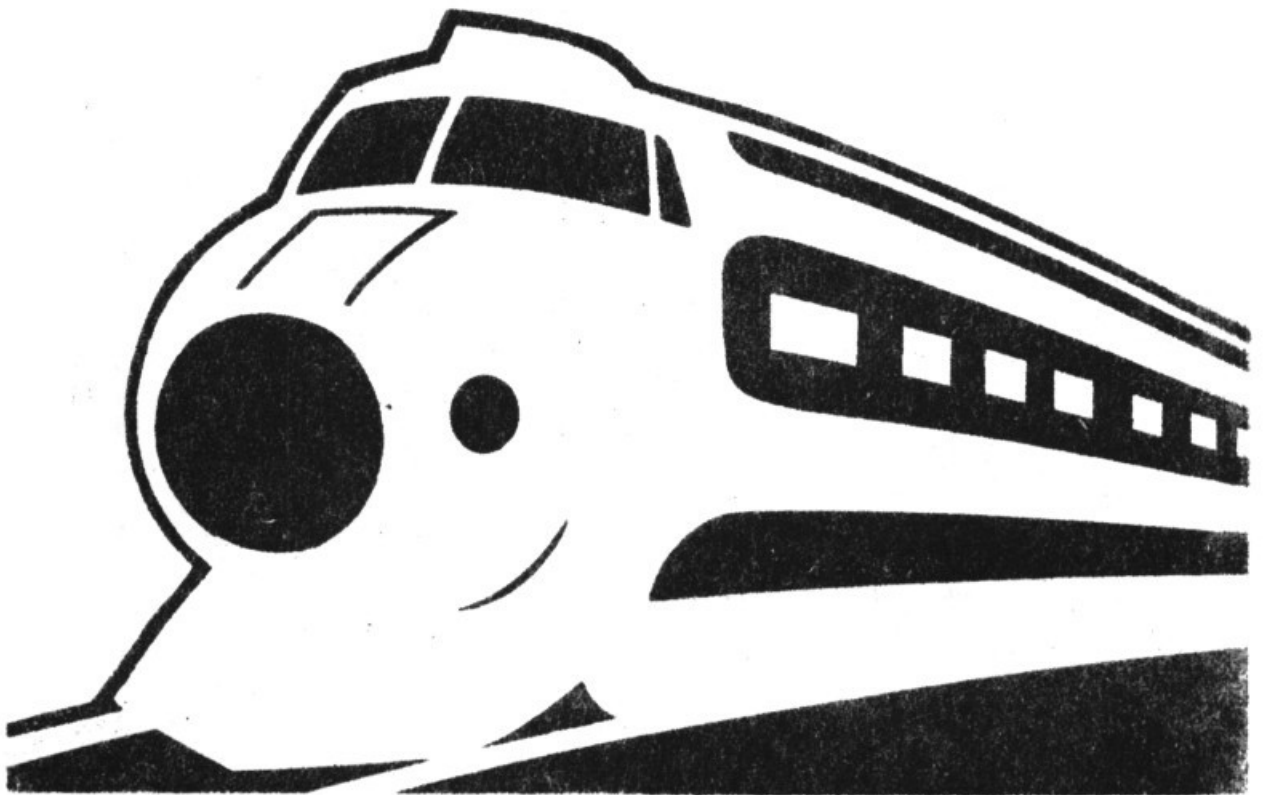
CATI I PILAR.

SANTA EUGÈNIA

S'ESTACIO

PUB AMB VIDEO STEREO, COMPACT DISC, ETC.

SANTA EUGÈNIA

SANTA EUGÈNIA
REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIO I LA CULTURA

CON MUSICA

EL AMOR Y LA MODA

Si el amor está fuera de moda
yo estoy tal vez algo anticuado.
Por amar y sentir ciertas cosas.
Lo que a veces lo tildan cuadrado.
El amor está siempre de moda
las parejas tú siempre verás
cómo se aman por calles oscuras
y entre cuatro paredes aún más.

Sé que muchos se quieren bastante
y que otros también por demás
y mi amor es por ti tan inmenso
y te quiero aún mucho más.

(Roberto Carlos.)

EL AMOR Y LA MODA

Durant aquest hivern hauran estat de moda els abrics de pell de foca, i altres herbes; ara, a la primavera, les camises amples i les calces negres amb dibuix. Els homes hauran duit caçadores reversibles i molt de color negre.... i, !ai, de qui no les dugui! No gaudiran del privilegi dels grans amics de diversió, no seran elegits per a "liderar" la "pandilla" que juga a omplir el temps mort, les diran antiquats i "cursis".

Sí, la moda està jugant amb nosaltres i mos du a darrera ella en unes velocitats vertiginoses. Vestim, jugam, estimam segons les consignes que mos dona la societat, sabent que el present serà molt breu, ja que demà mateix, mos tiraran per en terra lo que avui mos han presentat com a insuperable.

Amb optimisme hem de reconèixer que hi ha coses que canvien per a bé, no tot son coses inútils. Ara bé, l'amor, no és precis que intentin posar-lo de moda, hi està perennement.

Més que mai, en una societat "emperrada" en no deixar-nos pensar, hem d'augmentar la nostra consciència crítica, i saber distingir bé entre les coses de les que se pot "passar", i les que mos ajuden a ser més responsables.

Sí, a la moda, si estam part damunt d'ella, i al nostre servici.

PEDRO LOPEZ.
de Pregones PS.

AL STA.EUGENIA, A PRIMERA!

Damunt aquesta revista
jo vuldria fer constar
es bon paper que fa
es club des futbolista.

No importa posar-mos dol
a dins el poble taujà
i enguany ascendirà
es nosotro equip de futbol!

Ja fa quatre temporades
que es club va arrancar
i es cap damunt arribarà
en que sigui a grapades.

De socis anam en augment
a tres-cents hem arribat
i tots hem apoiat
a'n'es nostro president.

S'equip taujà va partir
jugant a dins tercera
estava fet una fiera
en que no pogués ascendir.

Sa segona temporada
dues places va devallar
però s'equip s'agontar
sa moral ben alçada.

Si devallar aborriona,
molt de gust dona ascendir.
L'any passat se va conseguir
es porer pujar a segona.

Agontau sa quimera
que sou ja a ses portes,
si no perdeu ses forces
pujareu a primera.

S'equip és de lo més hò
està ben vist i demostrat
jugafort i en tranquil·litat
i sense tenir gens de por.

Si a Primera regional
enguany podeu pujar
molt content quedarà
s'entrenador, En Juan Bisbal,

Es poble estarà content,
té un equip de lo millor
i qui vol apoiar-lo
igual que en es president.

Enhorabona p'En "Managaix",
i també per massatgista
també hi ha un artista
que se cuida des calaix.

(segueix a la plana 19)

EL "SANTA EUGENIA", ARA...

Aquest mes, l'activitat esportiva solsment en el campionat de Lliga de Futbol. No se pot dir que hagi estat un bon mes pel C.D.F. Sta. EUGENIA; ja que de tres partits hi ha una victòria, un empat i una derrota; però lo pitjor és que s'ha perdut el primer partit dins el Pou Nou, des de feia dos anys.

SANTA EUGENIA - CONSELL 1-1 (5-abril-87)

Aquest partit es presentava "a priori" com un partit molt interessant degut a la rivalitat regional existent entre els dos equips i la bona marxa dins la classificació dels dos equips. La primera part va començar amb un petit domini del Santa Eugènia, fruit d'aquest domini va arribar el primer i únic gol local; amb una falta llançada per Mateu Crespí que rematà de cap magistralment Mateu Angel. Després d'aquest gol les coses se varen anivellar i va haver oportunitats pels dos equips.

A la segona part va sortir dominant el C.D.F. Santa Eugènia creant moltes ocasions de gol però fora concretar; així arribam al minut 30 quan el Consell aconseguí el gol de l'empat. A partir d'aquí les oportunitats eren per un i altre equip, destacant un tir al travesser de Jaume Crespí.

Creim que el resultat és just per lo demostrat al mig del camp pels dos equips.

MARIENSE - SANTA EUGENIA 0-2 (12-abril-87)

Els dos punts d'aquest partit es presentaven de vital importància per l'equip taujà i per aquesta raó va sortir a guanyar el partit; ja que en el minut dos en Pere Crespí enganxà un "xut" des de fora de l'àrea i la pilota pegà al gol.

Però les coses pareixien complicar-se quan l'àrbit pità un penal inexistent contra el Santa Eugènia; però el porté fa una bona aturada i evità el 1-0.

Aquesta primera part es caracteritzà per un constant domini de l'equip visitant.

La segona part segueix amb el domini del Santa Eugènia que té fruit al minut cinc quan en Mateu Crespí roba un baló dins l'àrea, centra a en Juan Canyelles i aquest a En Tolo que enganxa un tir que va per tota l'esquadra.

En el minut quinze jugada dintre de l'àrea que Jaume Deià rematà a gol convertint el 0-2. Es pot dir que aquest partit va esser dominat de principi a fi pel Sta. Eugènia, per lo que el resultat se pot considerar totalment just.

SANTA EUGENIA - AT. SON GOTLEU 1-2 (26-abril-87)

Aquest es presentava com el partit de la jornada ja que era molt important per mantenir la posició del Santa Eugènia a la classificació. El partit va transcórrer sense cap incident, al contrari del que esperava molta gent.

Va començar amb un domini de l'equip local però sempre es trobava amb la nutrida i ben organitzada defensa visitant que solsment es dedicava a defensar-se i fer qualche contraatac, i fruit de d'aquests contraatacs arribà el primer gol visitant amb col.laboració amb una errada defensiva del Sta. Eugènia.

Començà la segona part i molt aviat arribà el gol de l'empat amb un "xut" molt de Jaume Crespí.

A partir d'aquí el domini va esser absolut de l'equip taujà (també ajudat per l'expulsió d'un jugador del Son Gotleu), però que no aconseguia fer el gol de la victòria.

Quan faltaven cinc minuts una altra errada defensiva ocasionà el segon gol visitant i la primera derrota dins el "Pou Nou".

Aquest resultat es pot considerar totalment injust pel desenvolupament del partit que va esser per domini i per ganes del Sta. Eugènia; però el que compta és el resultat i el Son Gotleu va esser el més pràctic.

Després d'aquests resultats el C.D.F. Santa Eugènia segueix el tercer classificat a un punt del quart.

Desitjam que el SANTA EUGENIA surti d'aquesta mala ratxa i pugui pujar a Primera Regional que és el que tot el poble taujà espera.

■ XAVIER i MATEU

MAXIMILIA KOLBE

El pare Maximilià Kolbe va néixer el 8 de gener de 1894, a Zsdunska--Wola. Era fill d'una família humil. Els pares eren teixidors. La seva infantesa va ésser com la de qualsevol al·lot de la edat. La seva vocació va venir a partir d'una renyada de la seva mare per una cosa que no avia fet bé i li va dir: "Què serà de tu?" Aquella pregunta li va fer mal i va pensar molt amb ella.

A patir d'aquí va començar a anar a un petit altar que tenien a ca seva, alla resava i plorava en silenci.

Sempre estava serio i pensatiu, la seva mare ja es començava a preocupar i per això li demanà que li passava. El Maximilià li respongué: "Mumare, quan vares renegar-me, li vaig demanar molt a la verge que me digués lo que seria de mi. Llavors, a l'església li vaig tornar demanar. Llavors se m'aparagué la verge amb dues corones en les mans, una blanca i una altra rotja. Me mirava amb estimació i en va demanar si volia aquelles dues corones. La blanca significava que perseveraria en la puresa i la rotja que arribaria a ésser màrtir jo li vaig respondre que les acceptava a les dues".

Això va donar un sentit clar a la seva existència. Per davant quedava un llarg camí de maduració i discerniment no exempt de perills i possibles equivocacions seguint en la seva vocació cap a la Verge a l'any 1917 va fundar la Milícia de la Immaculada per defensar la religió catòlica davant la revolució bloxevique (i al primer règim comunista de la història) davant els protestants i principalment davant la masoneria.

Amb aquest amor profund cap a la Verge que va marcar la seva vida arribam a la història que m'interessava contar-vos. Va ésser una història que passà a l'estiu de l'any 1941.

D'això ja fa un cert temps; però continua tenint prou actualitat perquè poguem fer-ne un comentari.

Els diaris en van parlar i ompliren columnes posant en relleu l'acció d'aquest sacerdot, que oferint la seva vida per salvar la d'un company de captiveri, traspassà, amb la seva actitud, els fronteres de la bondat més completa per saltar d'un bell ensec els límits d'una autèntica heroïtat.

El pare Maximilià Kolbe i F. Gajownizek, dos homes que van compartir, junt amb altres presoners, els horrors d'aquells camps de concentració nazi. Camps destinats a l'empresonament i, també, al martiri d'homes pel sol motiu de ésser jueus, o per ésser homes que no pensaven com el dirigent alemany de la Segona Guerra Mundial. Hitler propugnà un totalitarisme inhumà i racista, creient que això seria la grandesa de Alemanya; i els camps de concentració foren el resultat del seu fanatisme. El nacional-socialisme de Alemanya de Hitler no fou més que una opressió per a la humanitat, un món de bestiesa i mentida. El pare Kolbe en fou una de les víctimes. F. Gajownizek viu encara. És ell mateix qui explica com va esdevenir-se els fets en aquell estiu de 1941: "Del camp de concentració i del bloc numero 14 s'havien escapat un presoners. Mentres prosseguia la batuda a la recerca dels fugitius, el nostre grup, ens havien fet formar davant les barraques. Allà ens estàvem rígids, quietes, esgotats, hores i hores,

plens d'angoixa i temença. Alguns queien desmaiats, però no podíem ajudar-los. Després de dotze hores, vàrem veure arribar un grup -petit- de gent militar. Els manava un capità, un tal Polisch. La seva actitud era violenta. Aprestant-se cap a nosaltres el capità cridà:

- Un presoner ha conseguit escapar-se, donç, bé, déu de vosaltres pagareu per ell!

I tot seguit començà a triar, tot passant la seva mirada per sobre el grup. Caminava d'un lloc a l'altre, i assenyalava... TU!... TU!... TU!... tot d'una va acostar-se i es plantà davant mí. TU! cridà assenyalant-me. Em vaig sentir com si tot s'enfosquís, i la meua pròpia veu deia:

- La dona, els fills...

En aquell mateix moment, algú va avançar, gorra amb mà. Era el pare Kolbe.

-Què vol, aquest? -cridà el capità amb ràbia.

-Deixa aquest amb pau, pren-me a mí al seu lloc.

-Per què això, digué el capità amb cara estorada.

-Té fills per pujar, els necessiten. Jo som un senzill sacerdot de Crist, el meu deure és ajudar-lo.

Tot va ésser tan ràpid! Quan vaig tenir consciència del que passava, el pare Kolbe, en mig dels guardes, era ja lluny.

Era un lloc com aquell on la dignitat humana havia estat trepitjada i els homes s'arrossegaven com ombres, vençuts per l'odi, el ressentiment i la desesperació i la lluita i per a sobreviure; on ningú donava a ningú ni un troç de pa, un home renunciava la seva vida perquè un altre pogués seguir vivint.

Així ell es va fer testimoni del camí que va assenyalar Jesús quan digué: "Ningú no té un amor més gran que el qui dona la vida pels seus amics".

■ Mateu

(ve de la plana 16)

En quan a sa calderilla
també anam bastant bé
es qui a veurer-mos vé
ha de passar per taquilla.

Socis, públic i jugadors,
d'es poble i fora-vilans
tots junts com a germans
defensem es nostros colors.

Ara ja vui acabar
i vos faig sa darrera,
en estar a dins primera
ja vos tornaré glosar.

S.Crespí.

AGRAÏMENT:

LA REVISTA SANTA EUGENIA VOL
MOSTRAR EL SEU AGRAÏMENT ALS
PRIMERS ANUNCIANTS, QUE HAN
VOLGUT COLLABORAR INMEDIATAMENT
AMB NOSALTRES, CONFIAANT-NOS
LA SEVA IMATGE PUBLICITÀRIA.

"Els escrits d'aquesta
revista sols expressen
l'opinió dels seus autors"

POUSSE-CAFE
LLORENÇ VILLANLONGA
MIQUEL FONT EDITOR.
PALMA, 1984.

MI DESEMBARCO EN MALLORCA
ALBERTO BAYO
EDIT EN 1944.
REEDITAT ARA PER
MIQUEL FONT, EDITOR. PALMA.

Llorenç i Miquel Villalonga començaren a 1934 l'aventura de la revista "Brisas". Recent era encara l'escàndol de la publicació de "Mort de Dama". La revista "Brisas" elegantment il·lustrada seria, baix de la direcció de Llorenç Villalonga el lloc de trobada de frivolitats i elegàncies, i mostra de lúcid ingeni. La singladura de "Brisas" tengué una durada de dos anys: el futur immediat seria la tragèdia civil espanyola i la conflagració mundial. Entre l'aforisme i la gregueria, els "pousse-café" de Llorenç Villalonga foren una de les seccions més permanents i divertides de la revista. D'aquesta actual edició a càrreg del poeta i crític J.C.Llop, digué "El país": "Una delícia".

Els "pousse-café" reuneixen una col·lecció de intel·ligents i iròniques notes de societat, consultoris disparatats i normes d'etiqueta -entre l'absurd i el ridícul- a les que no son alienes l'esperit del segle de les Llums, el verb d'Eugeni d'Ors i la mecànica humorística de Ramón Gómez de la Serna. "Pousse-café" és un fulgorant vestigi dels anys trenta que no pogueren ésser completament feliços. Aquest caire recuperat de l'obra de Llorenç Villalonga ha estat el contrapunt a un conjunt de fotografies que complementen l'atmosfera d'aquells anys de "Brisas" que acabaren en tempestat.

(editor)

"La pérdida de la guerra fue la pérdida de la guerra". Aquesta frase, perventura la més contundent de tot el volum, exemplifica de forma sensible el sentit, el testimoni de certa venjança moral i la indubtable obsessió que Alberto Bayo volia deixar present al escriure en 1.944, i encara recent, el principal episodi de la seva vida, "Mi desembarco en Mallorca". El llibre, del que difícilment fins ara se'n podia conseguir un exemplar, ha estat publicat, a la col·lecció "Evast e Aloma", per l'editor Miquel Font.

L'edició d'un llibre que havia acabat per convertir-se en un exemplar singular i pràcticament il·localitzable, -el mateix prologuista del llibre, Gregori Mir, senyala que tan sols en pogué trobar un a la Biblioteca del Monestir de Montserrat- no preten aportar cap fita històrica alguna, ni tant sols completar la investigació present. De fet l'objectivitat amb que Alberto Bayo Giroud, cap del desembarc republicà a les costes de Porto-Cristo l'estiu de 1.936, exposa els aconeximents, podria ser tan questionable com ho han estat ja les aportacions fetes ja fa molt des de l'altre costat de la barricada.

(escrit per Constanza Forteza a DM, 27-4-87).

■ n.t.

(ve de la plana 8)

4 de juny: Darrer dia per la publicació de sondeitjos electorals.

8 de juny: Finalitza la campanya electoral que ha durat devuit dies. La llei estableix una banda entre quinze i vintíun de campanya.

9 de juny: Jornada de reflexió.

10 de juny: Votacions a tota Espanya per elegir els seixanta diputats espanyols del Parlament Europeu i els representants de les corporacions locals, i en tretze comunitats autònomes per l'elecció de les seves assemblees autonòmiques.

15 de juny: Escrutini general.

30 de juny: Acaba el plaç per la proclamació dels candidats electes.

En el plaç de cinc dies des de la proclamació dels candidats electes han de jurar o prometre acataments a la Constitució davant la Junta Electoral Central.

MIQUEL BARCELÓ

LA LLUM I LA FOSCA

DESPRÉS de l'èxit de les seves recents exposicions a París, sembla que cal fer una reflexió sobre l'evolució de Miquel Barceló, qui, en un espai relativament curt de temps, ha aconseguit el reconeixement internacional i ha demostrat la seva gran personalitat.

LES ETAPES

La pintura de Miquel Barceló comença amb els paisatges i amb la pràctica conceptual. Malgrat que sempre va treballar de manera molt individual, es relaciona amb grups com el Taller Lluàtic, publicant a la seva revista *Neón* de Suro els dibuixos de *Jeroglífics muts* (1.975). Jo record, quan anava a la Casa de Cultura, aquelles capses, per a molts estranys, on podies trobar qualsevol matèria orgànica: carn, ous, verdures, que poc a poc es descomponien. Era *cadaverina* 15 i corria l'any 76. Aquest és un moment de pràctica eminentment conceptual on destaca l'interès per la descomposició de la matèria orgànica. Ell ha explicat moltes vegades que volia fer un quadre vivent que es transformés: pensava, com no, amb Joseph Beuys, però també, com ell, reconeix, amb les obres de Valdes Leal i la seva *Finit Gloria Mundi* era el pas del temps sobre la matèria, sobre la vida.

Els animals, els cans, la lluita, el seu *Mapa de carn* vendrien després, així com l'exposició al Col·legi d'Arquitectes de Palma. L'estudi el tenia a Barcelona, allà pintava molt i ho feia tot sol. Sembla que l'ambient barceloní no l'embullà gaire ni el despiat de la seva feina. La imatge era plana, els colors esclatants, i al centre un emblema de figures animals en plena baralla. Era realment increïble entrar a la sala Trece de la Rambla de Catalunya i veure aquells grans formats que t'enlluernaven de grocs, vermells i blaus. Crec, però, que la primera obra que realment m'impresionà de Miquel Barceló fou el *Gos amb reflex*. Era a l'exposició *Blau*, a la sala de la Caixa al carrer Montcada (1.982). Aquesta pintura seguia tractant el tema zoomòrfic, però realment havia canviat molt, els colors s'havien obscurits, el cromatisme era evident, real. La figura del gos era enganxada sobre la tela i el patetisme de la figura era quasi palpable.

Aquest any de 1.982 va ser clau ja que Rudy Fuchs el cridà per participar, com a únic artista espanyol, a la *Dokumenta* de Kassel i el graó cap a la internacionalització de l'obra estava servit. Després de la *Dokumenta* començà el seguit d'exposicions a Europa i Estats Units i també el seu nomadisme pictòric. Canvia constantment d'estudi, ha estat pintant a Nàpols, Tunísia, Portugal, París i els estius normalment a Mallorca. Els seus estudis han estat vells racons, residències a punt de caure, i una gran església destinada a ser enderrocada. La relació entre la seva obra i els seus estudis és molt important: con ell diu, la influència del lloc on pinta es fa ben palesa a les seves pintures. A Portugal es retrobà amb la pintura al aire lliure, a la platja on col·locava els seus materials, recollint totes les impressions que el paisatge li donava.

El 1.984 té una altra cita important: la *Bienal de Venècia*. La seva obra era, de molt, la més interessant que es podia veure als Magazzini del Sale als Zattere. En aquells antics magatzems de sal havien col·locat els noms joves, els nous valors. Allà, les dues biblioteques, una molt gran, i les penjades sobre la sorra d'una platja es menjaven, pràcticament, la resta de pintures i escultures exposades.

Aquest constant anar i venir per l'estranger ha fet que la seva obra s'hagi vist poc a Espanya i encara menys a Mallorca. Les exposicions realitzades a les galeries de Juana de Aizpuru a Sevilla i Madrid (1.984) representaren la primera mostra de la seva pintura després de l'èxit internacional. Hi podem trobar les primeres obres que realment començaren a entusiasmar el públic espanyol: l'immens *plat de sopa*, les biblioteques, la *vanitas borratxa*,... Però la seva gran confirmació arribà el 1.985 amb una mena de reconeixement oficial: una exposició al Palau Velázquez de Madrid. Espai només utilitzat pels pintors consagrats, desapareguts o a les medalles de Belles Arts. La mostra venia del Museu d'Art Contemporani de Bordeus i havia estat montada per Jean Louis Froment. A Retiro, a part de les obres exposades a Bordeus, s'hi varen poder veure alguns quadres inèdits pintats aquell estiu a Cal Marçal. El muntatge era clarament escenogràfic i s'hi reunien cuines, biblioteques, el seu estudi, l'amor fou i *Giorgione a Felanitx*.

A Mallorca, hem pogut veure obres seves a dues mostres col·lectives: *17 pintors, 17 autonomies i a paisatges*. A la primera, organitzada

per Juana de Aizpuru, presentava obres ja clàssiques dins la seva pintura: la *Georgica*, meravellosa pintura plena de matèria, el seu estudi inundat per la mar i una biblioteca. A la mostra *Paisatges*, les seves obres cridaren l'atenció per un nou ús del color i de la perspectiva: el punt de vista elevat. A mi m'agradaven més els colors obscurs dels seus quadres anteriors.

LES CONSTANTS

Dins d'aquesta evolució cal remarcar una sèrie de constants dins l'obra de Barceló. Per una part la matèria, des de la utilització de la matèria orgànica fins a la profusió actual de materials, cada vegada més espessos. Ell sempre s'ha fabricat el seu material i actualment superposa capes i capes de matèria, cada vegada més terrosa, més a prop de la terra. És una forma de tornar als orígens. Un altre element constantment present a la pintura de Barceló és la cultura, la seva cultura personal: la lectura, la seva pròpia història de l'Art fora de les col·lectivitats, un intent d'anar sempre contra corrent, malgrat que se'l vulgui lligar a corrents o *ismes* contemporanis.

La pintura clàssica és també sempre present a l'obra de Miquel Barceló: una lectura nova i personal dels recursos artístics d'altres moments històrics. Podríem parlar de la pintura de paisatge, a *plein air*, de la perspectiva, molt manierista i escenogràfica, en definitiva de la pintura de gènere, del XIX.

L'ACTUALITAT

Per acabar, caldria parlar de les exposicions que el passat mes de febrer va presentar a les galeries d'Yvon Lambert a París. La seva darrera obra ha tenguut un gran èxit a París: llits, natures mortes, focus de llum amb un tractament molt especial i els paisatges. Paisatges agrícoles que ha realitzat al seu estudi nou de Farrutx. El clarobscur està constantment present, sembla com si la seva màxima preocupació fos, ara, la investigació de la llum i la fosca. El Barroc i Caravaggio estan al fons? □

(del suplem. de El DIA de Balears)

El Sr. Bisbe, el passat 9 d'abril escrivia als capellans: a "l'Associació mallorquina pels disminuïts psíquics, AMADIP... voldria ajudar-los en tot quant estigui a la meua mà". "Un dels seus problemes és la ignorància que en té la societat... tu podries ajudar també en aquesta causa tan justa".

Suggereix fer present el problema a les homilies d'avui. EL FULL (una "trona" dels nostres temps) dona resposta amb aquesta entrevista.

En Miquel Angel Benito, casat, tres fills, és Vice-president d'AMADIP Treballa al front d'una empresa, revolucionària dins el seu ram, instal·lada enmig de la naturalesa, a les afores del Pont d'Inca. Flors, primavera, Pasqua, família, un marc d'allò més propici per parlar d'una de les naves més poc conegudes de la gent. Començam preguntant:

Obres d'assistència a les persones disminuïdes, centres, n'hi ha molts a Mallorca,; què té d'específic AMADIP?

No sé si n'hi ha abastament per atendre a les més de dues mil persones afectades que tenim a l'illa. Però sí, n'hi ha i fan bona feina. AMADIP té dues característiques: és una associació de pares, o familiars, de les persones afectades; i es preocupa no sols dels nins en edat escolar, sinó de les persones al llarg de tota la vida.

També teniu un centre com LLUERNA.

Sí, LLUERNA és per atendre els al·lots. Endemés, tenim el taller ocupacional NUMUN. I la impremta ESMENT. I un servei d'atenció domiciliària; tot això pels grans i en ple funcionament. I encara el Club l'OCELL, amb activitats d'esplai pels adolescents.

A la carretera de Valldemossa es pot veure una construcció que prest serà RESIDENCIA PER A PROFUNDS, adults, com pots suposar. Un altre taller, aquest de jardineria, esperam que enguany passi de projecte a realitat. I encara la FUNDACIO TUTELAR.

Aquesta sembla ésser la vostra cuolla, la FUNDACIO TUTELAR. Ens ho expliques una mica?

Tens raó, és la nostra cuolla. Perquè dona resposta al problema més greu: la situació d'un afectat quan es queda sense pares. Fins aquest any passat la llei només atorgava tutories a les persones físiques. Ara també poden ésser tutors certes institucions. Per això es va crear la Fundació. Ja és un fet; i pareix que prest tendrem el primer tutelat.

Per dur endavant tot això hi ha d'haver moltes persones fent feina i recursos econòmics a balquena.

Persones sí, som bastantes, encara que mai abastament. Podria parlar de l'activitat de la Presidenta, la manacorina, que fa feina a Ciutat, Monserrat Fuster; i de l'inquero, Rafel Company; i de l'equilibrista a la força que és el tresorer Joan Perelló, i de tots els de la Junta, i de tots els socis, sense oblidar el qui fou President, el metge Enric Benito.

I doblers?

Aquí ja hem de mudar de cantet. Vivim de miracle. Compta i veuràs: quotes dels socis, pares o familiars, com ja hem dit; quotes dels socis protectors, que ho podem ésser totes les persones que vulguin ajudar. Les feines del taller i de la impremta fan que els dèficits d'aquests dos programes no es tornin insuportables. La resta? Donatius, legats, subvencions, si arriben.

Aquest conjunt d'activitats, de les que depenen tant les persones disminuïdes, sembla haver de menester un poc més de seguretat econòmica. Què pensau fer?

Endemés de continuar confiant en les ajudes de donatius i legats, creim que entrem de ple dins els objectius de la nova llei d'Assistència Social. Això ha de suposar firmar concerts amb l'Administració. Esperam arribar-hi qualque dia.

Ja hem d'acabar i encara no m'has dit que esperau dels cristians que conformam l'Església de Mallorca.

Idò tot d'una, i per orde: Primer de tot, conèixer aquesta realitat, sensibilitzar-se davant aquest fet. Ajudar a les famílies que no amaguin uns fills disminuïts. Reconèixer,

a la pràctica, i sempre i per tot, que són persones, amb els mateixos drets que els qui tenim més capacitat per competir. I compartir amb ells. Per aquest rodol, esperam molt, molt.

En segon lloc: donar feina al taller ocupacional i a la impremta. També es poden fer socis protectors. I encaminar donatius, legats, tot quant puguin.

He esperat fins a la darrera retxa, però ara hem d'escriure on es poden dirigir per demanar més informació, per encarregar feina, per fer-se socis protectors, per a tot.

Has fet bé posar-ho tot plegat. Perquè ho tenim tot centralitzat a un mateix lloc, a Ciutat. Apunta: Plaça de l'Assistència Pal·messana, nº 3. (Pes de sa palla, pels més vells). Telèfon: 71 16 27.

Gràcies, Miquel Angel, i endavant!

■ ■ ■ ■ MIGUEL MULET

Tú, tranquilo

Con los tiempos que corren uno no puede menos que preguntarse que hará para mantener su actual nivel de vida, después de jubilarse.

Hoy queda bastante claro que no podremos vivir solamente de las pensiones.

Lo mejor es no tener que depender de nadie. Y para eso hace falta contar con un plan propio.

El Plan de Jubilación "Sa Nostra" hace posible que cada uno cuente con el suyo.

Con este Plan, cada cual decide a que edad quiere "jubilarse" y con cuanto dinero quiere hacerlo.

A partir de un pequeño aporte mensual se puede conseguir, por ejemplo, una pensión vitalicia equivalente al sueldo actual. También se puede optar por otras fórmulas.

Cualquiera que sea la fórmula que elija podrá jubilarse tranquilamente. De modo que respecto de la jubilación y del futuro: "Tú, tranquilo..."

VENTAJAS DE NUESTRO PLAN

MAXIMA FLEXIBILIDAD. Es un Plan a tu medida. Puedes cambiar cuando quieras sus prestaciones, hacer ingresos adicionales, llevarte todo o parte de lo que has aportado,...en fin lo que sea necesario para que sea realmente "tu plan".

DESGRAVACION. Las cantidades aportadas durante el año tienen derecho a una deducción del 15% en el Impuesto sobre la Renta.

RENTABILIDAD. La rentabilidad conjunta financiera-fiscal, es superior a la inflación, lo que garantiza el poder adquisitivo de lo que se aporta.

SEGURIDAD. La garantía de "Sa Nostra" y de un importante grupo asegurador.

SENCILLEZ. No debes ocuparte de nada, nosotros te cargaremos en cuenta la cuota elegida. Periódicamente te proporcionaremos información completa sobre tu plan y su situación.

CAJA DE BALEARES
"SA NOSTRA"

SANTA EUGÈNIA
REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIÓ I LA CULTURA

★ HISTÒRIA ★ - EL DORADO -

Després de la descoberta d'Amèrica, els capitans aventurers que varen anar conquerint tots els regnes indis existents, varen tenir ocasió d'apoderar-se de les riqueses d'or i d'argent que es trobaven en els temples i en els palaus dels reis que se'ls havien sotmès. Però, enduits per l'afany de riquesa que els dominava, encara ambicionaven poder descobrir i fer-se seus tresors més fabulosos. Potser basada en qualche antiga llegenda índia, prest s'anà escampat entre els conqueridors el convenciment que en un lloc o altre d'aquelles extenses terres desconegudes existia un país meravellós, de nom Manoa, on regnava un rei d'or. S'assegurava que en aquell país l'or es trobava per tot arreu, fins a l'extrem que les teulades de les cases i les lloses que empedraven els carrers, i els

camins eren d'or pur. Es deia també que el rei anava tot cobert de pols d'or-d'aquí el nom que se li donà d'"El Dorado" -, amb els dits, els braços i les cames coberts d'anells i braçalets d'or i pedres precioses, i que vivia en un palau totalment construït amb blocs d'or massís.

No cal dir que aquesta història, que creien cegament, excitava l'ambició d'aquells homes. Durant molts d'anys varen ser nombroses les expedicions que es varen fer, ara cap el Nord, ara cap el Sud, a través de les selves més espesses i de les muntanyes més inaccessibles, sempre cercant el somniat "El Dorado". Lluites, penalitats i moltes víctimes, fins entre els mateixos conqueridors, en varen ser les conseqüències. Però el Rei d'or no va ser mai trobat: només existí en la imaginació d'uns homes dominats per la febre d'or.

Aquí teniu el primer concurs de la pàgina infantil, la vostra pàgina. Consisteix en trobar la solució d'aquestes endevinalles.

Les bases del concurs són aquestes:

- L'edat màxima per participar és de vuit anys.
- Heu de dur les respostes a la direcció de la pàgina (C/Antonio Maura nº38) antes de dia 30 de Maig.
- Posau les solucions a un paper amb el vostre nom i adreça.
- Després de fer el sorteig, anunciarem el nom del guanyador al proper número.

Les endevinalles per aquesta setmana són:

1 Si en talles a trosos
ploràs per mi
Què som?

2 Una cosa que no és cosa
i per tot el mon se posa
Què és?

3 En llev un pam
en meng un pam
i en tór un pam
Què és?

■ XAVIER BASCUÑANA

"VOLTORS"

El voltor negre, "Aegypius monachus" de 107 cms., és l'especie més grand d'Europa. L'ala n'es, vertaderament, gegantina, ja que arriba a superar els dos metres i mig d'envergadura total. El pes és d'uns vuit quilos, arribant als dotze després d'una atipada de carnatge. No és fàcilment confusible, però alguns principiants dubten amb el corb, molt més petit, de coa més llarga i vol més viu.

Per observar el voltor negre, cal visitar les zones de muntanya, especialment els voltants del Puig Major, o els cimals entre Lluc i Pollença. Si bé es pot tenir sort i observar-lo des de la carretera, resulta més aconsellable pujar al puig Tomir, o fer una volta pel puig de Massanella. El més probable és veure'l en solitari, o en parella. Sempre silenciós, se deixa anar amb un planeig magnífic, tallat, si li falla el suport del vent, per una profundíssima calada d'ales.

És important notar que la silueta pot canviar amb el vent: quan el duu de coa, és un immens rectangle; si el duu de bec, el voltor replega les enormes ales, semblant una mica a una fantasmagòrica rata-pinyada. El he visdt col·locar-se així sobre una cresta, aprofitant segurament les turbulències, i mantenir-se inmòbils, equilibrats per alguns moviments de la coa.

Però quan el voltor es mostra més espectacular és a l'època de zel, ja per novembre i desembre, amants primerencs dins el món dels aucells. La parella vola aleshores molt junta, i les troballes sobre la zona dels nius es transformen en batalles incruentes: un cop d'arpes, que tal és l'enfrontament. Pot tenir lloc, ritualitzat, entre els components de la mateixa colla. Un d'ells vola damunt l'altre, una mica darrera i més alt, estén les cames i pica sobre l'altre. El d'abaix se gira i estén cap al cel les podero-

ses arpes grises. Per un moment, les ungles se copegen, i de vegades s'agafen i cauen donant voltes una partida de metres, fins que es tornen amollar.

El niu és una enorme plataforma de metre i mig de diàmetre, de vegades més, sobre un pi, a un penyasegat, utilitzat lustre rera lustre. El fenomen, freqüent entre les aus de presa, de tenir més d'un niu i utilitzar-los alternadament hi ha qui diu que és perquè no s'hi acumulin massa paràsits, encara que probablement, dejeccions, restes de preses, egagròpiles, etc... juguin també un paper important. L'ou, de casi 250 grs., el ponen a mitjan febrer o pimeria de març, i ha d'esser covat de 52 a 54 dies pels dos pares. El poll creix molt lentament, volant uns 4 mesos després de sortir de l'ou. El jove, tan gros com els seus proge-

niters, com totes les aus nidícoles, es pot distingir d'ells pel seu plomatge ben negre i no terròs obscur, i la màscara faacial molt més desenvolupada.

Avui, el voltor és tot un símbol per als proteccionistes de les Balears. La població està molt reduïda, entre 30 i 40 exemplars. Fa pocs anys un nucli, que nidificava entre Esporles i Puigpunyent, va desaparèixer quan va esser asfaltada la carretera de la Vall de Superna. Cada any suren dos o tres polls, però alguns voltors segueixen caient per les escopetades dels furtius. Encara queda molta feina per donar l'espècie com a segura a Mallorca de cara al futur.

(Estracte del llibre "Els aucells de les Balears" de'n Joan Mayol Serra.)

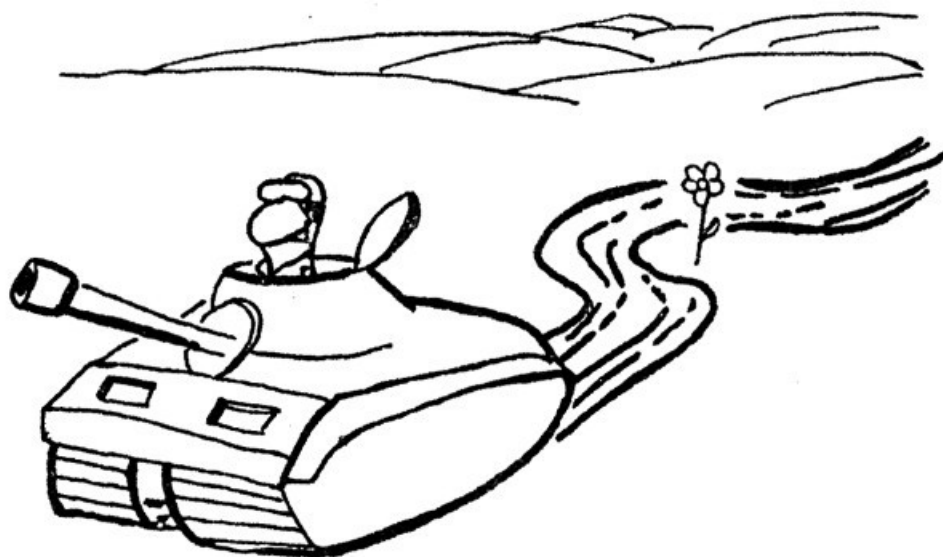
«CABRERA»

Per acabar, una bona notícia pels amants de la natura. Fa unes setmanes va sortir a la premsa local la notícia de que s'han suspès les maniobres militars a Cabrera -ja era hora senyor Narcís Serra! ja era hora!-.

Trobam que pot ésser un bon primer pas per a la defensa d'aquesta illa a partir de les altes esferes polítiques, però també creim que no ha d'acabar aquí sinó que s'ha de seguir lluitant ja sigui de manera activa (com puguin ésser els ecologistes,

pacifistes, etc.) o d'una manera burocràtica que ja és una feina dels nostres polítics (més preocupats ara en les seves campanyes electorals) que podrien fer que es declaràs Cabrera com a Parc Nacional marítim-terrestre.

Esperem que això no sigui una maniobra política cara a les eleccions autonòmiques, per part d'un partit que no seria la primera vegada que enganya al poble.

BIEL
MATEU

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIFUSIÓ DE LA CULTURA

LA HIPERTENSIO ARTERIAL (1ª PART)

La hipertensió arterial és una malaltia important per la gran quantitat de gent que la pateix i per la manca de informació que en té la gent i les confusions que hi ha al voltant d'aquest tema. Es per això que intentaré explicar què és i en línees generals com es tracta, encara que cada persona es un cas i en cada cas s'han de seguir les recomanacions individualitzades.

Darrerament, al nostre mitjà hi trobam gent amb una autèntica obsessió per el que s'anomena "mirar-se sa sang", i persones que associen qualsevol símptoma, malestar o problema petit o gros amb possibles canvis en la seva tensió o pressió arterial, i que corren a "mirar-se sa sang" com si no hi pogués haver altres causes de malaltia. Amb això no vull que s'entengui que no s'ha de seguir un control de la tensió, sino que aquest control ha de ser ben fet, sistematitzat i que serveixi per un correcte tractament i per tant per normalitzar les xifres de la tensió arterial.

¿Què és?

La hipertensió arterial és una malaltia produïda per l'augment de la pressió de la sang d'una forma continuada i persistent.

La sang circula per el nostre cos per les artèries i venes impulsada per el cor, que vendria a ser una cosa així com el motor que treu l'aigua del pou i la impulsa per les tuberies que serien els vasos sanguinis: artèries i venes. L'aigua de les tuberies té una determinada pressió; igualment la sang que circula per els vasos sanguinis té una determinada pressió que depèn de:

- la força amb la que el cor (motor) la impulsa, i de
- la resistència o dificultat que oposen les artèries (tuberies).

Quan aquesta pressió està per damunt d'uns valors que consideram normals, perlam de HIPERTENSIO.

El cor impulsa la sang amb els batecs, un batec correspon a una contracció del cor: quan el cor es contreu (sístole) la pressió és MAXIMA, i quan el cor es relaxa la pressió és MINIMA. Per això es donen dues xifres de Tensió arterial: la màxima o sistòlica i la mínima o diastòlica.

Hi ha persones que creuen que la xifra de tensió arterial mínima o diastòlica serveix per mesurar si tenen la sang "espessa" o "clara", i l'anomenen espessa, essent aquest un dels errors més corrents que es troben.

La tensió màxima i la mínima han de guardar una certa relació i si no és així deim que la tensió està descompensada.

Parlam de pressió o tensió NORMAL, en general, quan la màxima és igual o inferior a 140 i la mínima és igual o inferior a 90. Entre 140-160 per la màxima, entre 90-100 per la mínima, parlam de Tensió límit o hipertensió lleugera, moderada o lleu. I parlam de Hipertensió vertadera o definida per sobre de 160 per la màxima i per sobre de 100 per la mínima.

També hem de tenir en compte que no tot el dia ni en totes les situacions tenim la mateixa tensió arterial, sino que hi ha variacions que son ben normals. El fred, el dolor, la por, un esforç, l'exercici físic, l'activitat sexual, les emocions, son factors que augmenten la pressió; la calor, el repòs i sobretot dormir son factors que disminueixen la pressió.

Per això hi ha una sèrie de recomenacions que convé seguir al anar a prendre-se la tensió, o "mirar-se la sang":

a) quan?

- Millor al matí o migdia.
- Sempre a la mateixa hora.

b) com?

- havent dormit bé
- tranquil i reposat, no immediatament després de fer un esforç o un exercici.

- havent pres la medicació habitual.

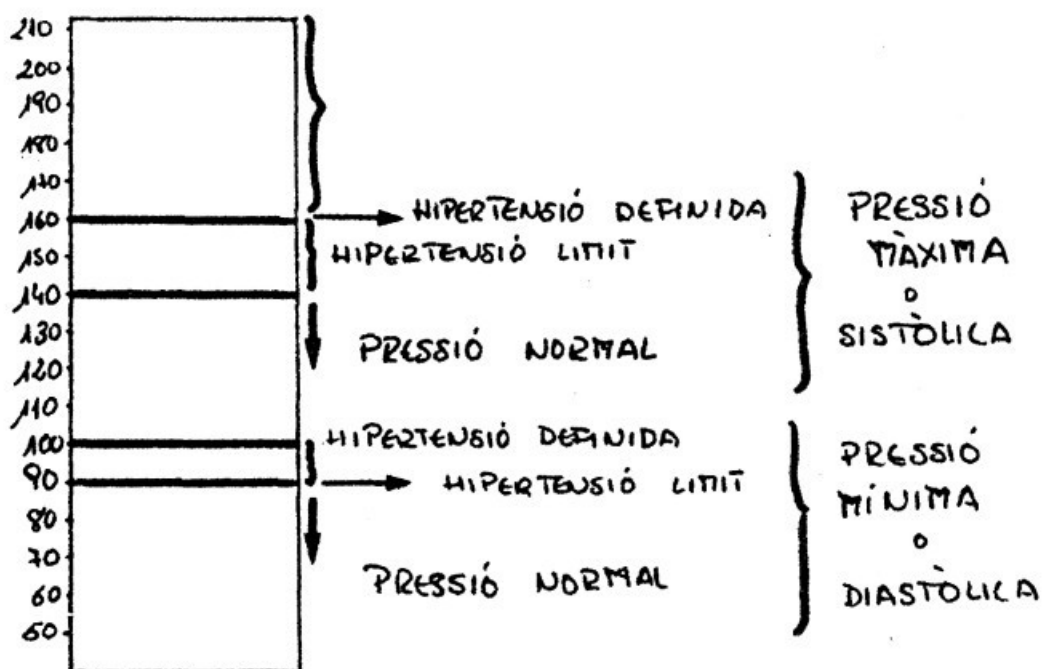
c) cada quan?

- En cada cas s'han de seguir les recomanacions del metge.
- en una persona que no té problemes cada any.
- un hipertens tractat, cada mes.
- un hipertens amb problemes, cada quinze dies.

CAUSES DE LA HIPERTENSIO.

En la gran majoria de persones que pateixen hipertensió no es troba cap causa que directament es pugui identificar com es produeix la hipertensió. Per això s'anomena Hipertensió essencial i primària. El que sí s'han identificat i descrit son una sèrie de factors que influeixen, predisposen o favoreixen la pressió alta. Alguns d'aquests factors son:

- La herència.
- La obesitat.
- L'stress. Anomenam stress a un estat d'angoixa o inquietud física o mental. Donen stress situacions conflictives personals o familiars, problemes econòmics, afectius, etc...
- L'alcohol. En quantitat moderada, no afecta les xifres de tensió arterial, però sí si es beu en excés.
- El café en quantitats excessives.
- El sedentarisme, es a dir, no fer exercici físic, afavoreix la pressió alta. i
- Un excés de SAL al menjar.

■ Vinyet Rossés, Metgessa.

"Els escrits d'aquesta revista sols expressa l'opinió dels seus autors"

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA INVIACIÓ I LA CULTURA

MURO

MURO, poble d'uns 5.500 habitants (segons el cens de 1977) amb una densitat de més de 100 hab. per km², és una població de ressonància moçàrab i s'assenta en un replà clavat a una respectuosa distància de l'aigüamoll pal·lúdic. Es una de les viles més intesament agràries de les Illes.

Per anar-hi, des de Sa Pobla, ens trobam amb un paisatge molt característic de la zona: figueres, vinyes, a l'esquerra tenim la vista de la Serra i del Puig Major, que és realment formosa.

MURO, com hem dit, està damunt un turó de poca extensió des del qual es domina totes les planures del seu voltant, plenes de molins de vent. Com esdevé a Sa Pobla, tots els habitants viuen al poble. Les cases més tradicionals estan construïdes de peces de marès. Aquestes cases fan contrast amb les modernes edificacions que s'han començat a alçar des de fa uns quinze anys. Els carrers son rectes. S'entra al poble pel carrer Major, que l'atravessa quasi tot.

A la plaça de Sant Martí trobam una creu de pedra i l'Església. No se sap exactament la data en que fou fundada la Parròquia de Muro. L'actual temple es va començar a edificar vers l'any 1.570, segons indica una inscripció que hi ha en un dels seus murs. L'església té una magnífica claraboia, un portal barroc senzill, i un altre portal lateral molt ben acabat, amb unes escultures de la Verge, dos àngels i dos sants, i que data de l'any 1.778. La torre del campanar és molt alta, quadrada, i dividida en set parts, de les quals les dues darreres tenen a cada costat, dues finestres en forma d'arc apuntat. L'interior mostra sis capelles a cada banda i una altra baix del cor. A l'esquerra hi ha una capella més gran que les altres.

MURO té una altra església anomenada "Es Convent des Franciscans", i que va esser fundada a l'any 1.583. Avui és una capella auxiliar de la parròquia. També hi ha una altra capella més petita, i més recent, dedicada al Sant Crist.

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER LA DIVERGACIÓ I LA CULTURA

La majoria dels habitants de MURO, com els de Sa Pobla, es dediquen al cultiu dels "marjals", amb una producció molt important de llegums, fruites, cereals i, sobre tot, hortalisses. Son una gent molt feineria i se pot dir que les dones treballen tant com els homes.

Deixant un poc apart aquest important aspecte de la vida de Muro, entrem en una manifestació més actual... què fan els joves?... quines son les festes més importants?

Fins fa molt poc es pot dir que pels joves no hi havia practicament res, tant sols unes poques diversions per poder passar el diumenge. Fa poc han anat apareguent una sèrie de moviments de joves que organitzen diverses activitats, a nivell general, i a les quals podem arribar tots. Entre aquersts grups, trobam els següents:

+ Grup d'Esplai; és una grup de joves, se cuiden d'organitzar activitats per els nins, excursions, jocs, acampades, etc.

+ Grup de Voleibol: que s'ha obert a les al.lotes, cosa que no passava abans, ara s'està entrenant un equip femení de voleibol.

+ Grup de Confirmació: cada diumenge se celebra una reunió d'uns 30 minuts, en que se parla de temes bíblics o de problemàtica juvenil.

+ En el poble hi ha dues escoles de boleros i jotes: "Aires Murers" i "Revel.la d'Algebeli". Aquests grups actuen bastant sovint per distintes viles de l'illa, i també, és clar, en les festes més importants del poble.

Aquestes son:

SANT JOAN, dia 24 de juny. Es el patró del poble, i les festes son molt animades. Es fan berbenes, teatre, jocs per infants, ciclisme, actuacions musicals, i una cursa de braus en la famosa "plaça de toros".

SANT ANTONI. Es també una festa popular. Son anomenats els foguerons de la revetlla, les tradicionals beneïdes amb les típiques carrosses.

ALGEBELI és també el nom d'una publicació local mensual, molt cuidada en la seva presentació.

(resum fet per Sebatiana Sastre i Maria Bibiloni, de la revista Portes Obertes, del Seminari Menor de Mallorca.)

restaurant • bar
Ses
Olleries

STA. EUGENIA

TEL: 620976
Ctra. Sineu km. 14,800

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIÓ I LA CULTURA

ESTOFAT DE PASTENAGA I PEBRES

PREPARACIÓ: 15 minuts.

COCCIÓ: 1 h. 40 m.

INGREDIENTS: 1 quilo de pastenagues, 4 pebres verds, 80 gr. d'olives negres, 2 cebes petites, 100 cc. ($\frac{1}{2}$ tassó) d'oli, 1 llimona, sal, pebrebó, estragó, 1 pastilla de brou de pollastre "Magi".

PREPARACIÓ: Pela les cebes, talla les pastenagues en discs gruixats, i els pebres en tires fines. Posar l'oli en una cacerola al foc; fregeix les cebes senceres durant un minuts, afegeix el pebres i les pastenagues, i posa-hi sal, pebrebó, estragó amb la pastilla de brou.

Tapa la cacerola amb un plat fondo plè d'aigua, i deixeu coure a foc suau durant una hora; afegir les olives, i bullir-ho durant 30 minuts més.

Banyau-ho amb suc de llimona, i deixau-ho dins la gelera fins al moment de servir-lo.-

POLLASTRE A L'ANDALUÇA

PREPARACIÓ: 15 m.

COCCIÓ: 1 1/4 h.

INGREDIENTS: 1 pollastre, 2 vermells d'ou dur, 1 tassó de Jerez, 1 12^a d'ametlles sense torrar, 1 ceba, un all, 1 pastilla de brou "extra-Magi", safrà, lloré, juevert.

PREPARACIÓ: Preparar un brou amb la pastilla de $\frac{1}{2}$ litre d'aigua calenta; talla el pollastre en troços, posa-hi sal, pebre i dorats amb oli. En la mateixa salsa posa la ceba, afegeix el Jerez, i quan comenci a bullir, afegeix el brou, els juevert i el lloré. Tapau i deixau-lo coure durant una hora. Picar en el morter l'ai previament frit, les ametlles i els vermells d'ou. Afegiu-ho a l'aguiat, i durant 15 minuts.

Sevir el pollastre dins la salsa acompanyat amb patates frites.

ARROS AMB LLET A L'ARAGONESA

COCCIÓ: 3/4 d'hora.

INGREDIENTS: 16 cullerades d'arròs, 1 litre de llet, 9 cullerades de sucre, 3 ous, 1 pell de llimona, un canó de canyella, canyella en pols, sal.

PREPARACIÓ: Posar l'arròs en una cacerola, tapau amb aigua, afegeix un polset de sal i el fas coure durant 5 minuts fins que se consumeixi l'aigua. Afegeix part de la llet, movent-ho de tant en tant, i a foc suau, afegeix la resta de la llet, la pell de llimona, el canó de canyella i el sucre. Remanant-ho de tant en tant perquè no s'aferri, i el fas coure durant 3/4 d'hora. Lleva-ho del foc, afegeix els vermells d'ou, i a continuació els blancs d'ou rebatuts a punt de neu. Lleva la pell i el canó de canyella, i serveix-lo dins un plat fondo adornat amb un enreixat de canyella.

Antoni Canyelles
■ Xisco Casellas.

EN POQUES PARAULESNUREDDUNA, ALTRA COP

Fa uns mesos demanava una reivindicació per a l'obra de Costa i Llobera musicada pel pare Massana, de la qual és protagonista aquella sacerdotessa de la Mallorca Prehistòrica, màrtir per amor.

Avui hi torn perquè el poètic nom de l'estimada ^{de} Melesigeni serveix de títol a un programa de ràdio. Curiosament, un programa de Música. Un dels pocs que es fan a aquesta Illa dedicats a la Música clàssica.

L'espai en qüestió s'inicià el passat desembre a través de les ones illenques de la R.N.E. de la mà i veu de Pere Estelrich, al qual -també curiosament- esmentava en l'anterior referència a Nuredduna com a director d'una posada en escena de l'obra.

Aquest nou programa ha procurat, ja des del primer moment, posar-nos en contacte a través de referències concretes i directes amb la realitat del nostre fet musical: personatges, compositors i manifestacions han anat ocupant els escassos vint-i-cinc minuts de què hom disposa. (*)

Crec que la idea és realment bona. Es ben necessari un acostament d'aquest tipus: un programa aquí sobre la Música d'aquí. Enhorabones mil. Però no basta. Demanaria un parell de coses: més temps i més espais. A l'emissora que ja ho té en marxa li suggeriria que ampliàs la durada; amb més temps la tasca encara seria més profitosa. A les demás emissores les pregaria que tenguessin un poc d'esment de l'aspecte musical, no de l'anomenada "música comercial" que d'aquesta ja se'n cuiden, sinó de l'altra, ja m'enteneu. Si hi ha un element que pugui fer una bona feina en aquest aspecte és, precisament, el radiofònic.

Interessa elevar el grau de coneixement de les persones. Interessa conrear el bon gust i el sentiment estètic. Interessa conèixer els valors musicals autòctons. I la ràdio pot ser un bon sistema.

Faig vots perquè Nuredduna sigui una primera pedra.

■ Biel Massot i Muntaner
Pòrtol, febrer del 1987

(Per a la Premsa Forana de Mallorca)

(*) El podem sentir cada diumenge a partir de las 15,05 sintonitzant Ràdio 1 de R.N.E. (ona mitja).

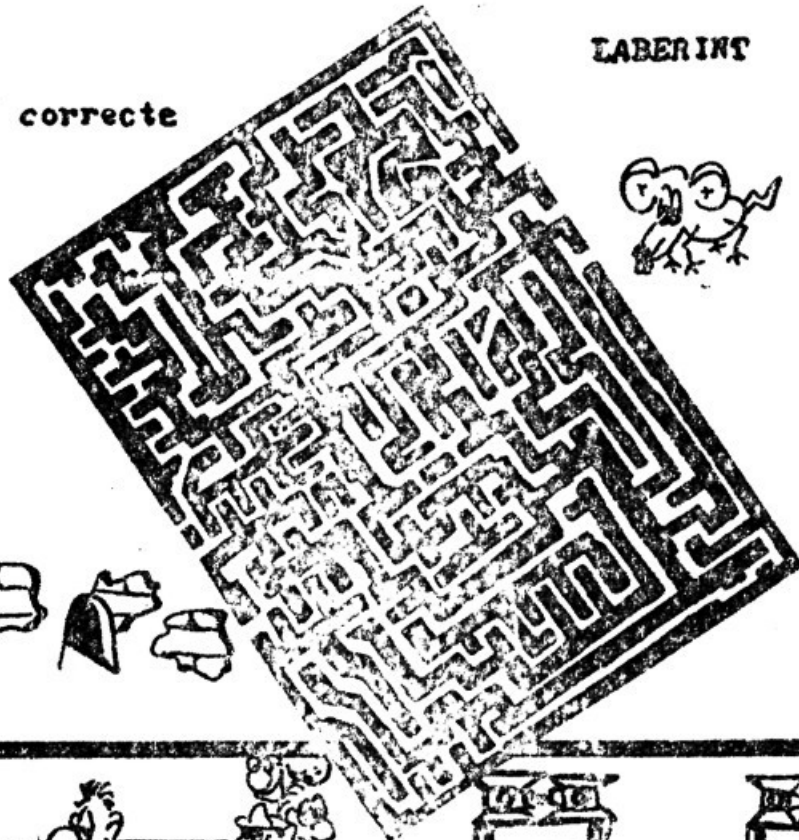
SOPA DE LLETRES

Cerca els següents verbs:

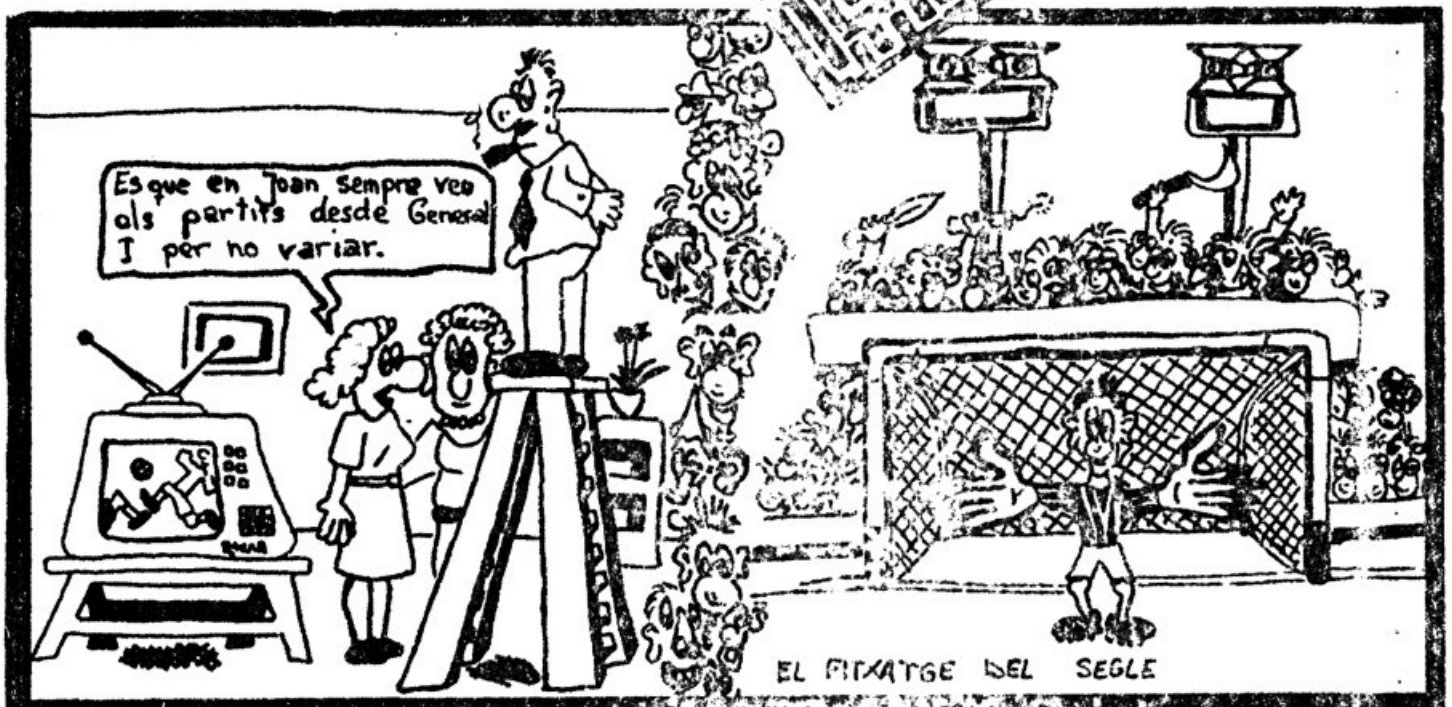
Començar	Fer
Donar	Jeure
Divagar	Menjar
Estudiar	Pujar
Extesiar	trigar

Cerca el camí correcte

LABERINT

ACUDITS

■ TONI ARBONA

LES FIRES...

EL BESTIAR...

LES MAQUINES...

ELS TESTS I LES OLLES...

SANTA EUGÈNIA

REVISTA LOCAL PER A LA DIVULGACIÓ I LA CULTURA